العتبة العباسية المقدسة
قسم الشؤون الفكرية والثقافية
شعبة الإعلام

٣

سلسلة قراءات إنطباعية

في نهج البلاغة

الأديب علي حسين الخباز

العتبة العباسية المقدسة
قسم الشؤون الفكرية والثقافية
شعبة الإعلام
وحدة الدراسات والنشرات

كربلاء المقدسة

ص.ب (٢٣٣)

هاتف:٣٢٢٦٠٠، داخلي: ١٧٥-١٦٣

www.alkafeel.net
info@alkafeel.net

.Ď/ηŬÊШǩł ƨ Hш Æə ηØÜKШǎШł ΘłDłƐǎ : ƙ KQǦǩł
.ƐKШŬǩł ǰØƨ f ÆǫŪ ł æYàł : ł ØKǦǩł
.ηØəKĀRǩłp ηæƐǦĀǩł ǯpε łǩł Q̄ƨǎ :Ɛ ǁ KDǩł
.ǎ y/ƨàł DÊŪ :ÆŪKШǎǩł ƧłƐʊâł
.ÆDǩƨŤǩł ƷłÑШ :Q̄ØǮdžQǩł
.ÙƐǁàł ù ǫǩł - DKØNJǩł ƷłY :ηūШǎǮǩł
.Åǩpàł :ηūШǎǩł
.čċċċ :ưƨǩł YyŪ

ǫčċČċÆШKRǩł ǮÑШKg - øgČďĎČ ǫłƐŤǩł ǫƐŤǭ ƐHǁ

استخدام الأمثال في نهج البلاغة

Θłʒǧɢʊƨ̄ ǧÊʊ̄ ǰ ʊ̄ ʤƨ̄ÜĶ łʊ̄ƥ ÆÆʊ̄ǰǰĶł ηʊ́ƧƥǷ ᴰłÑʊ̄ƦłÁĶǰ ÆᴵĶǎÜĶł DŽᴰĶł Áüƨá
ĶHʊłǷÑdžʊƥ ĶHʊłYĶÜƥ Ķǵyʊ́ĶĶÆʊƥ ĶHʊʊ̄ʊÆÜƥ ĶǵƧʊ́ǦÁʊƥ ηʊ̄ł ηʊ́ǎÊʊ̄ʊ ł ÜÑʊ̄ƨʊ Ûηʊ́ĶĶǰΣ
ÛłʊʤžÆʊ̄ʊ ǰłłʊ̄ł ÛǰĶʊ̄ǰ ĶÜʊ̄ǰł< : Â ǦĶÑÆǵ Ûηʊ́ʊ́ÆÿĶłƥ ηʊ́ƨĶʊ́ƨĶł ηʊ́ʊ̄ÆüĶłƥ ηʊ́ÜĶǰʊ̄ΣèłǰǰĶʊ̄ǰ ÛłʊʤÆǰĶł ʒłʊ̄ǰĶł ÛǦǦʊ́ÿʊ̄ʊ́ ÆÊʊ ł ÆÊʊ̄ ĶĶÛʊ̄ǰǰĶłƥ ÛǦǦʊ̄ʊ łƧ ǰłʊ̄ǰ ǰłǎǦĶł ƨ ÊÜʊ́Æ ƨÆǦĶłƥ
ƧʊĶǦĶł æĶʊǵƥ ...ηʊ́ĶǎÑĶł :ηʊ łĶł .ƧʊÆÆĶł :ĶÆǰĶłƥ >łłΣ ǰǰǰÑĶłƥ ÛłłƥƧʊ ÿǦǦĶłƥ ÛłłƥĶłʊ łłʊ
ΘłZ ηʊ́Æǎʊƨʊ̄ ΘĶΣĶʊłʊƨłł ĶHʊĶ ηÅĶĶƨ ĶǰĶłʊ ΘÑʊ̄ƦłÁ ηÜÊʊłł ƨHʊł Æə ηʊ́ǰʊ́ǵĶÅǰĶł ƧǍàł ǰʊ̄
ĶHʊĶÊʊ̄ ǰʊ̄ ĶĶǎÜĶł ÆÆʊƧʊ́ĶǵĶʊ̄ʊ̄àł łłĶüʊ̄ƨłł ĶHʊʊ̄ ηʊ́ʊə ΘèĶüʊ̄łłF łłyǕ ƧłłǕ ηʊ́üǎłƥ ηĶèY
ÅǰǕ ǰǕ Ƨʊ́łüʊ̄ʊĶ ʊłyƦàłƥ ù ǎłÑǰĶł ù ʊ̄łÜʊ̄ Æə Ơüƨ ηʊ́ĶƨłF ΘĶłÑǦʊ̄ ĶĶüʊ́ʊ̄ƨłł ÁĶǰ
ĶłƦøłƥ ÛłłǰÆǦǵ łłʊ̄łǰƥ ʊ̄ʊ̄ʊ́ĶłÛÁłłǵʊ̄Ķł ǰłÆʊ́ʊ́ĶłÛʊ̄ʊ́< : Â ǦĶÑÆǵ ÆĶèyĶł ĶǵYÑΣƥ
ł ʊ́džʊƥ ĶÅʊĶł ƧĶʊ̄łʊ́ łłǰʊ̄ʊ ĶHʊʊ̄ :>ʊĶʊ̄ĶĶł< ĶǵłƧʊ́ƥ >łłʊ́ʊĶDžʊ łłÆʊ́ʊ̄ ǦǦʊ́ʊ̄ʊ ǦǦʊ́ʊ̄ʊ́ łłÑʊ́ʊ́łłʊ̄ʊ ĶʊʊĶ
ʊ̄ʊĶ ĶĶǰʊ́ ÅʊʊĶ ǰłʊ̄< : Â ǦĶÑÆ ĶĶʊ̄ ÛÆʊ́ʊpyʊ́łł ÁüƨǰĶł ĶʊʊÅʊƥ ǦʊʊłĶłʊ́ łłʊ̄ łƨƦʊƥ ÛÁʊüǰĶł
.>łłǰʊʊ́ʊ́

ÁĶǰ Ķdžʊ́Ĵ ƧʊƨÅʊ́Ķłƥ ᴰłƧÆʊ́ƨèłƥ ǧèyʊ́ƨèł ĶłƦʊǰǰá njʊ́ƨłłĶł ǧÑĶyǰĶł łʒǵ ĶĶʊ̄ƥ
ƧłłǕ Ǵʊ́ 2 ĶʊĶł ĬĶÅʊ́łʊèł ÊHʊƨ ǰÑǦʊ́Ĵ ĶĶǰĶł ηÅʊƥ ηĶÑHʊƨ ÁʊǕ ʒǦʊƧá ÆʊÑHʊÅʊ̄ 2Ķʊʊʊʊƨłł
.ÆʊʊDžÑʊ ʒǦʊƧʊ̄ ǎʊ Æə ÜyłłǰĶł ĶǵǦĶłʊ łʊ̄ĶÆʊ ηʊ̄ƦĶ ǎʊ Æə ǰÑNJƦĶł ÁʊǕ ǰyÆʊ ηÅʊʊÜʊ̄ ηłłʊ̄Ƨʊƥ

[illegible]

[illegible] .ƈƈƈ

ǰ ȸĀǫǩǿ ǰ ǫ ǫǩǿǿ ǫǩǿǿǫǫ Ǫǩǿǿǫǫ Ǫǩǿǿǫǫ Ǫ

Â ÆǫŨ ǫǩǫâł yƦ ǫƽł yÆə ÛǴƽƿƐǽ ǩƷg ƨ ǀ Ţǰł yØƽ Ǵƽƿ DŽƽ Ã̧ƿǫ Ǵƽł ǪŬƷ ǪƽƽăƱƿ {ƨƐØƽƱ ǨǩǪǫ ǴǪƽƽǫƨǽ ěƿǫ} :Áǰǩǩüơ Żł ğNā ƺYłƐǽF Ǩǩǫ Ûŭāł ÑƷǰł ǰ ǫ Ɛ́ǫǩǴǰł Æə Żł ǩ ǩǫǴǰ ǩƐNJơƿ ğǩǩǫàł ńƐǀǫ ǎƐǀơƿ >Čď< ŋǽøł ƐĂǩə ƝƷÑƽ Æə Ɲyƭłƿ ƝƐǫ ΘYƷƿ ÆǫǰłÆǵƿ ƺƨǵ Ǩǩǫƿ ǩƽơǩƽǫÆơƿ ǩØƽyǰł ƷÑǫƽł ǪØǴƭƿ ÙƷǩŨ ǰǫ ŋŏŨÑƷǰłƿ Tdžƽǰǩǩƽ DèYâł yŨƽ .ŋŬÊƽǰł ƨ ƽƽ Æə ƝƐØǩg Θèǩŭǫǀ èł

استخدامات الأنا في نهج البلاغة

...KHuoKǫłyƱǫƽł ƟKǒǩǦǁƒƥ >KƱàł< ǰǗ ηƱāKūǫƵǩł ǧKǿΣàł yƲǗ ƠƱƽƨƠ ηǿƱǫƽ ƝƨǒƱ ηƵƥ
ƨƶǵ Ǩkǫ Ɵ3Ñǫƛƛƨƨƨ

ΘΚζΗϋ ΚΗΚ Ο'ΙΙΚĞə ...ΝΕΘΚΑΖΚΗ ΚΙϋ ΚΗΘΙΙΙΙΙΙ è ΙΙΕΘϋ ΘΚϋΗΥΥΙϋΚΙ ΘΖΙΙΤΖΙ ΚΙ ΙΙΘΖΥΙ ΗΚΗ ΑΕΘΙΙ Ζϋ Ε Ζ Ε Ε Ε

ÛηŭρłƐƷǐłρ úǽƷǐł ǰǫ ƐóŘǦǐł ΚΗωΝ łǽρ ÛΝƐóωg ηóǫΚΗωǽF Ǵóəρ ÆωÃǐł ĀƷüǐł ÁǐłF ƐÆǫĀǽ ǻƷǐł Æǫǐłρ ηǁΚüƷǐł σηłyƒàł ηóüāłρ Áǫŭŭ ƷǦσƐǽ ǫΚŭ ţÑljρ æΚωǵ ƨΗωǐł ηóDžÑdžƱ ÆəΚǫǫρ ...DΚÆωǐłρ ηǫÑƷǽyǐł ΘΚāΚÃ Ǵǐ ƐəÑσ ηóωə ηŭΚóDž ŭǫ ΚóǫωÆǫţǫ ΚÑþ Â Æǫŭŭ ǫΚǫâł ΚΗωţωǫǽ ωƐdžω ǰǫ ƷŁ Ɛóŭ< : Â ǴǐÑā ŘǦǫ ǴţÃω ΚΗωλ Æωüǽèρ ηóŏÃǫǐł Κωàł ǫyƱǫţǽ ωłƐω Gǐƨǫə ωƐdžω ǧÑÆǽ Ʒǫŭóǎǫţǽ è ǴǐƨƱ ǰǫρ Ǵωǫ ƐóƱ Κωǫ ǰǫ ǴǐƨƱ ǧÑÆǽ Ʒǫ ŭóǎǫţǽ è è łƨΗǐρ ωÑǐƨƱ ǰǽƨǐł ǰǫ ŘΝJəǫ łÑωÑǦǽ Ǫǐ ωρƐdžω ǰǽƨǐł ƷF ǻǫ >ÆωǫŘóƱ Ñǵ ǰǫ ǧÑÆǽ Ʒǫ ǴǐƨΚƱ ŭóǎǫţǽ èρ ǴǐƨƱ ǻƨǐł ǰǫ ŘΝJəǫ ωƐdžω ǰǫ ƷF ǧÑÆǽ Ʒǫ ωƐDžΚω ŭóǎǫţǽ ǰǫ DÆǁ Æə łÑωÑǦǽ Ǫǐ Ǵǽ ƐDžΚω Ʒǫ Áǫŭŭ ηÆÃǫǫ ƙÑǫÆǐł Ʒǫ yǽƐǽ :ÆωǫŘóƱ ƐDžΚωłł ƷF ηωρƐÆƷǐł ηǽyóǧÑǫǐł ƷF ΚƷłłY Â ǫΚǫâł ǫyƱǫţǽρ ...ǴóǐƨΚƱ Áǫŭŭ Ǵλ ƷÑǫΝJÃǽ ǻƨǐł ƐóƱǐł ŘǦǫ ÆŭΚƷǫǐł yƷǐł Æə ΘÑdžǐł łƨǵ ƐΗωdžωóǐ >Κω ƐóƷΝJǐł ƷF< ηŭóDž ƷÑǦǫə ηŭΚƷǫǐł >Κω<øλ ǰǫ ƐωΚǫǐł :YÑωüǐł >YÑωg ǰǫρ YÑωŭ ƐǵY Æə ΚωƱωDžǫ yǽ ΚωF 2 ΚωǐłΚΗωǽǫ< : Â ǴǐÑā .ƷÑĀǦǐł :YÑωǦǐłρ .ǧyŭρ Ãǽƨǎǐł ǰŭ ƷΚΣ :ǻǫ yωüǽ yωŭ

ǫłyƱǫţΚλ ù łłƨǐł ŭΚωāâł ŘΣà ηóóóΝJǫǐł Κωàł ǫΚüǐł σρƷÑƷǐł Æə ΚΝJǽǫ ΘYƷρρ ωƷΚƱǫ ŭóƷΣ Æə Â Æǫŭŭ ǫΚǫâł ΚΗωωŭ yüǫłł Æǫǐł ΘłƨǐłyóǫƷρ ƷłƐǦǫǐł łóΚΚţǫ Ǵgł‖ƒ ηƷΗσ ŘǦǫ Ûηóǫǫ Æωλ ǪΗσ ÁǫŭŭY Ɛǐł LJłƐŭà ηƱǽƨǐł Κωàł ǫyƱǫţΚə ηóΚăƱǐł :ǰóƷΚƷǐł ƨóǫƒρ>ǰóΚσƐƷǐł ǪódžƱρ ǰóƷΚƷǐł ƨóǫƒ Κωǫ< : Â ǴǐÑÆg ƷΚƷǦŭ ǫY Æə yǽρ .ǪΗǐ ǰóÆǽ è ǰǽƨǐł :ƷÑΚσƐƷǐłρ .ǰǽyǐł ǰǫ ƷÑΣƷΚƱǐł :ƷÑāƷΚƷǐłρ .ǪΗƷódžƱ ǻǫ ...ǪΗωǐłΚüə ŭΑΚţǐł ƷΚǵƐωǐłΚλ Â ǪΗŭƷΚā

ŭāłÑǫǐł ηǫüǫĀǫ ηǫƐǫ ĀǫƱ ǧÊƱ ǰǫ ƷΚţǦωèł ΘèΚƒ ƷÑΗωŏ σρƷÑƷǐł ΘΚωóüǫ ǰǫρ ǴţÃω ŭāłÑǐł ƷΚg yÆə Â ǫΚǫÈǐ ρ ΚüƷǐł ŭāłÑǐł Æə Κǫǫρ ... ł σΚǦǐł Κωǫ ǧÊƱ ǰǫ 5 Ãωǫǫǐł ΘèΚƒ ǰǫ ηǫàł ZΚÆωFρ Ûηóǵł Ñǐł ΘΚgƷyƷǐł Gǫσ ƷΚţǫ TóƱdžǫǐł Κωàł ΘDΚǫə ...ΚǫρƐǫ : Â ǴǐÑÆg ηǽÑωüƷǐł Κωàł ΚΗωǫ ΘèΚüǫǫłł Ny ŭλ Â Æǫŭŭ ǫΚǫâł Κωǫ ΘYƷÑə ÛŬłƐƱωèł

ƷÑŏŢǫǫ ǪǦǾǾ :Ż‡ ǰóūǻ ÆǾūǽƿ >Ż‡ ǧÑƽƷ ǪŰ̄ ǰǺ‡ ŭǫƿ Ż‡ ǰóūǻ ǪǦǾǾ ‡ÑƷǫŰ̄‡ƿ< : Â ǴǩÑÆg ƐƦgǫ 5 ǒǩ ǧǩŢǩ‡ ƷǩǾǾǩ ŋǽƐǾǾǩ‡ ǩǾǫ ...ǹƐƵà‡ ƶǩǾǫ Θèǩǔǫ‖‡ ǰǫƿ ...ǩ‡ǻǻ ù ūNJǩ‡ƿ ǨǵƐǫǩ‡ ǺǫŰ̄ Gǩƶg ǫǩūǩ‡ ƻƿƷÑƷǩ‡ ǩǾǫ ƴƷǫūƿ > 5 ǩǩΣ ǩǾǫƿ ÆǾǾŰ̄ ÆǾǾǦǫǫ< ǩǾǫ ǩƷǾǾǻ Θ‡ƶǩ‡ ǰŰ̄ ƤŢǾǩ‡ Æƨ ŋǫǔ‡ǾǫǩǩǾǾÑǦǩ ƻ‡ƴƒà‡ Ǫ‡ƷƷ Æƨ ǩà‡ ǫ‡ƴƲǫ‡ DÑ‡ƿ ǪǩǾǾƒǩdžǩ ÆǾƒƿ< : Â ǴǩÑÆg ŋǾŰ̄ǩƷǾǩ‡ ǩà‡ ǰŰ̄ ǺǫƲǫƿ è ŋŢǽƐdžǩ‡ Â ÆǫŰ̄ ǫǩǫâ‡ ǪǩǾǾǫŰ̄ ǩƷǩǫƵǾ‡ Ż‡ ƷƒÈƒ ǀ ǽƐǩ ǩǾǫ ǪÆǾƿ è Ż‡ƿ ...ǫÑǾǩ‡ ǪǩǾǾƒǩDž ǩǾǫ ǩƷg 5 ǫà ǩǻ .>ǩƷǾƒ ÆƨǪǩǾǫƵƲƎƨ

الاحتباك في نهج البلاغة

Ùƶ Ţ ǩ Ůɨ Ùǩ ǰ ǫ ŷÜǩ ǴǩÙǩǦǩ Æɨƽ Ůǩ ǩ ǰ Ùǩ ǩ ǰ Ùǩ ǩ ǰ ǫ ƶ ǩ ǩ ǩ

Ǵăщǵǫ Áлŭǯʎ >ŋǽʒƶǩɨ Ǩɜ꞉ʍƿ ŋóǫщǩɨ ʒɨY Áǩƒ Ǵăщǵǫƿ< Â ǫYd ǰ Ů DKŭǫщǩɨ yØɜ ǧNǽg Áǩƒ -Áǩƿàɨ ŋǯØǫʂǩɨ ƝƩăǩɨ ÁNJǫǽǫ Áǩƒ ƶɨÈàɨ ăǩØʂщè ÆHǩâɨ ǫǩHǩâɨ ǯǩg ǫǩǽǫ ǰ ǫ Żɨ ǰóǽƩǫàɨ ǰØʎ ƶØØǯǫǩʎ ǧyǫɜɨƿ Æǫǽŭɨ ƶƩöщ Áǩƒ Ǵǫgƿƿ ǯǩǽƩăǩɨ Ǵöə Ǵǩ njǫʊ yǽ ƩǽǫǨɜ꞉ʍƿ - ǰ ØØǫYØɨ ÁǫŮ ƝǩØŢǩɨ ƶƶǵ ÈÁDž ǴʎǯyǦơ ǽƶǩɨ Yǩnŭǩɨ Èǵƿ ǰ ØǽƩăǩɨ ǽǫ ǯǩØǫʊɨƿ ǴơÈǩ ǩǩŢǫǫɨ ǴʎÆǫǫǫ ǩǯǫ ǫYd ǩHöə Żɨ ǧƶǫ Æǫǩɨ ŋØǩǩǩɨ ŋǩƶщǯǩɨ GǫơDžhǩdžʊ ǰ ǫ ŋǽʒƶǩɨ .ǪHöǫŮ ÃŢǽ ǩǫ ŋǽYƎǫʎ ǪHǫɨƶǩɨƿ ǪHǽÈŢʎ ǫǩØǽǩɨƿŋØʎƩǫǩɨ ÁǫŮ

Ǩhɨƿàɨ ƶgʒƿ ǯǩØщǩɨƿ ǰ ʂŢǩɨ ŭǫ ǨǫUǩɨ ŭлǫ æǩщǫƒèɨ Ælŭöə ÆŮÊщǩɨ ţ ÊăDžèɨ ǩǫɨ .ǫÊǴǩɨ ǰ ǫ ÙƶŢǩɨ ŭØljɨÈǫ ǰ ǫ Ǵɨɨ ÁǫŮ

æǩщǫƒèɨƿ ŋØǽəɨÈǫǩɨƿ ŋǽYǩNJǫǩɨƿ ŋǫǩǽǯǩǩg ƟǩəƿƶŢǩɨ ǰ ǫ ǩŮɨÈǫ ŭljƿ Æɨgʒƶǩɨƿ .Ʃǩǫǽèɨ Ælŭǽ Ljŭщǩɨ yщŮ

ƿyŭʎ ǩлŭǽƿǫ ɨƶɨ Ælŭǯʎ >ƩăǯǽÁǫƒ ǨØʂщèƿ ÛŭǽÈǫǽÁǫƒ yŮƩǽǩлʂǩƿ< Â ǴǩÈǽg ǨŭÃщ ǯÈǩÈǽǽ ǰǽƶǩɨ Glǩƿɨ ǩǫɨ Ûǩлǫʂɨ ǩщƩăǫɨ ɨƶƒƿ Ǵǽǩʂ ǩǩDžɨ ǩǫ ǴщØdžǽ ǯǽʎ ƩƱƿ ǩщyŮƿǫ ǪHöə YÈƩÈǫ ƩØŮ ǧǩŢǫ Ègƿ Ʃăǯǩɨ Ǩщǽ ǨØʂǽ ǰǫ ŋǩǽǯʎ ǪHöə ǰØǫŮǩǩʎ Ǫǵ ǩǫƿ ǨŭÃщƿ ù ǽǯǩŭǫǩɨ Áǫɨʎ æǩщǫƒèɨ ŋǩƒ DŽdžUơ ɨÈǩƿǩƒ ǯÈØŮÊщǩɨƿ ÛǯƿyŮÈǽ ǴʎǯØöə ǫyŭǩǩg ŬɨÈщèɨ ƶƶǵ Ǩǯɨǽǽ æǩщǫƒèɨ ǯÈǴǩʎ ǴʎŋǩÈǯɨǫ ƩØŮ ǩHщɨ ǰØƿyŢǯǩɨ YǩÃщǩɨ Ljŭʎ ǩǵyŢǽ Æǫǩɨ ǰǫ OŮǫǫƱɨ ŋƿyŢǫʂǯǩɨ ƟǩÃǽƩŭǫǩɨ Áǫƒƿƿ ƟǩHöʎǩɨǫǯǩɨƿ Ǩƿǯǩɨƿ YǩNJǫǩɨƿ ǨʎǩÆǫǩǩg ǩHöǫg Æə ǰØǫÊg æɨƩǫǫɨ ŋ ŢØǫ æǩщǫƒèɨ ƟǩöǽÈǴơ ǯǩʎ ǰöǽ Ljŭщǩǩə ŋÆǫǽ ƨhǩǫöʎ ǰǽǩщǫǩɨ ƤØƒ ÁлŭǫǰŮ yŭщǩɨ Ǩg ǰǽyØŭʎ ǫǵyŢ ǩöǽƩǩǫ ǰŢƿ ǩØÃƿǫ ɨƩǨǩöƿǫ ǩHöʎǩɨǫơƿǫ ɨYǩNJơ ǰØØöŭǫ ãƩǨ ÑyŮ Æə ɨ džơ ǩHǫg Ɵèǩŭǫƥɨ ÑyŮ ǩŭyƩƿ Ñyƒɨƿ ŋǫǯƩ ÆÃə ÛÆǽØǽŢǩɨ æǩщǫƒèɨ Ljŭʎ Æə Â ǴǩÈǽg ƟɨYǩNJơ æǩög ŋǫǯŢǩɨ 5 Ãщ Æəƿ ÆǽəɨÈǫǩɨ ãǩщǩǩɨ ǩHöǫ æǩщǫƒÊǩ Ádžǽɨ æƩdžщʎ ǫǯɨ Æöŭǽƿ >æƩdžʎ LjŮƿ ǫÈǽǩɨ Ádžǽɨ æƩdžщʎ ǫǯƒ<ŋǫǯŢǩɨ ǨDžǩÃǫ

Êǿg ƟƚgƷƬǩƭ ƶƶǵ ǰǫ GǦǾƱƶ ƚǮǪ ƷǦǩƭ Ljǔơ ƷƭGǾǫǪ ǰǦǩƭ ƟƚgƷƬƛ njǾƬǫǩ ǫNǦǩƭ .ǨƭƚǵǪ ǪƭƱƭǫ GƭǩNƭƱƶ

١٣ ƭǦǫƒ Ǧǵƭǫ DŽƭǩƭ ƝyǦǪǪ ǴƭƭǦǫǪ ǣƚƱǫƒèƭ ǦǩƭǪ ƭƭƷǒƭ ǦdždžǦǩƭ ƚYèƭ YƚǦƭƱ ƚƶƱǾƛ ǪǴƱƱƶƚǫ ƚǫ ƭǫƱƱ ƶNǦƶ Ǩdžə Ǩg ƭǦƽƚƶǫ ƭǦƱƒ ǰǪ ƱƭYƬǫơ ƭƶƚƭƱƭƭƭǫ ƭǫYǦƶǩƭ ǰƱƛ ǨDžNǩƭ njƱơƷơ ƟƚƱNǦƶǩƭ ǰǫ Yyƚƛ Ǩdžǫơ ƭǫƶƷ ǰǫ ƭǦǦǦƶǩƭ ƚƭƱǫ ƭǦƱƬǫǩ ƟƚǪǪNƱơ ƭƭƷǦǫƭƭƭ ƭƷƶ ǰǫ ǪƭƱǫƭǫ ƭǫǫƚǫƽƭ ƭǫǦƚƒ ƭǦƒ ƚgNƶƽƶ ƶNǾƭƭƭƷǩƭ YƚǦƱǩƭƭƭ ǪƶƭNƬǩƭƭƭǫ ƚǾƱƚǦǫǫǫ ƚǾƱƚƭƭƷƷ..ƭǫǩÊƭǫƽƭ ƭǦƱƬǩƭ

>ƚƽǵg ƶyǪǩƭ ǴǫǵƭƷƭgƭ ƶUƭƭ yƶ ƶƚƚǫƷ Ǽƶ ƚƱƬƱDžƭ yǦǩƭ<ƶƚǫƶǩƭ ǫƶ Ǽƶ Â ǴǩNǦg ǪƭƱƶg ƭǫǾƬǩƭ ǰƽƭƭ ǨǦǪǪƭƭƭƭǫ ƭǫƶƷǪǪƭƭƭƭ

التهميشات والحواشي في نهج البلاغة

Ƙþ‡Ɛơ Ƙɒǩ ƨ ɑɯƙə ÛÆŬÊɯǩ‡ ɑɪƷƝƷǩ‡ Ǫǿǎ ǰ ǫ ƙǿǫŪ ɳƷǿÆg ɳŬÊɯǩ‡ ƨ Hɯ ɳǿƷǵǫ Ơǫ ǫơ
ÛLjǿÄǩ‡ ‡ƶǵ Ɛ ǂ ɒǩ ɳəYƙǵ ÛɲƐǿƦg ΘƙƛƙǎƱ Ǵɒǫ Ơ ǫ ɯ‡Ƥ ÛŘǿ ǫ ǩ ŘǿΣ ǧƙǿΣè‡ Ǵɯǫǎƙơơ ƙƷƱlj
Řǫƙūɯǫǩə . 2 ƙɒǩ‡ Ʒƙǵƶ‡ Æə ɳŭǫǩ‡ Ʒ‡ƐƷɯƽƛ ‡ƐƷɯƽǫ ÛƐdžŪ Řg ɲəƷƤ Ǫɯ‡Ɲɯǵ ŘǦ‡ƛ
Řǫƙūɯǩ‡ Æŭǩǫ ƙHɒǫ ƐǿƦǦǩ‡Ƥ ÛΘƙəƙljè‡Ƥ Θ‡Ɛǿƽ‡ÄɯǩǦ ǰ ǫ ƐǿƦǦǩ‡ Ǻǩ‡ LJƐūơ ÆơǦYƐǦǩ‡
ÜƐǿƽ‡ÄɯǩǦ‡Ƥ ƭƐ‡ǩƙ ɳlǿǫƷǩ‡ Æ‖‡ÑƤǩ‡ ΘƐƦg Gǩƶɯə ..ÆÆǫɯƷǩ‡ ǺǫŪ ɳɯƐŬ ƠƤɯDžƙə ÛƙHƛ
Ƙǵƙƙƙ Ûƙǵƙƙƙ

Ů Â ǰ Ůǰǰ ǰǰǰ ǰǰǰǰ ǰǰǰǰ

Ljüλ Æə ƐəKg Ńgƥ ƝƐǭ Û ǰ óoƐǭ Ɛɔǫ ÛĠɯǭƐǫÆə ā̄KĀɯǩł 2 ǫʒ KƵHɯǭ Ǩg ÛŻł ǧŃɔʒ k KŢDžł Pū‖èł ƧƐUə Û Pū‖èł KXł ƨ‖èł Kƨóā OǫǫĀ Ył Ɛǭ ƥǫóɯā ƵŁ ..GǩƵƥ ÜƥóǫgKƦǩł kƥƐf Ǭū‡ĀǩŁ DłŃǩƥ ÛĀɯKg ǰλ | ɯg DłŃǩ ,ƥáŃǩł ƥÊRλ ǰáyɯKƨǭƝyɯgOƩƐUə ÛĠółʒKRλ KɯǩKĂ

١٧

| ɯg ǨǫĀə Û ł üg ǰλ ƥʒKŢǩł Ábλ ÁǫÜ łŃüāƥƥ ÛłYłƐǭ łƥƎăƱKə Û Pū‖èłƥ Ûǫāʒèłǰλ ǧŃāƥ Ûdzyüλ èƥ ǴǫɯāÁλƐÜ yĀá Ǫǩ ÛƐóüāλ ÙØł ƥÊRλ ńyəƥ Û Pū‖èł Ɛɔǫƥ ÛǫÜ‡ĀǩłƥłŃNJəʒ KƵǩ ƥüóǩƥ Áɯλ ƵKə ǫÊƨèł Ɛɔł Kǫǫƥ ..Ɛɔèł ǰǭ GüɯƵá Ǫǩ æłyə KƵə Â ÁǫÜ ÛǴǫóλ Ǩgèƥ Ǵǩ ƵKǭèł NjƐ‡λ ǪHɯKƱ Ǫƥ ÛǪHóǫÜ ƝƐǭèł NjƐ‡λ Pū‖èł ǪgƐdžɯ ÛƥəÊUǩł .dzƥƐɔłƥ ǰdžŢǩł TǫĀə

Ɛū‡ǩł ǰǭ ǰƵNJƵǩł ƥáŃg yáyŢƥƥ Ûƥódžɯǩł ǔəłƥyǩł TóljŃǫǩ Á‖łŃŢǩł Áüƨơ Gǩzgƥ ǨƩʒ ƥdžā :ƥó‖KŢǩł OɯƥyƏ >ÁǫǩłƥKóǫǫǩł yüλ ƲKHóǵ< : Â ǴǩŃĀg ǧKRǭèłƥ ƐRɯǩłƥ dzƏKĀ‖ ƵKĞə ÛƥǫáŃĂ ńƐƱǫ ƨƥʒƥƥ ÛKHāǫĀ Ǫƥ ÛKHơƐ‡üλ ÁĀ‡ə ÛĀǫUǩł ƥlóɔ ƝƐódžĀλ ƨƥʒơ ...ÊRǭ ƲƵKdžə >ÁǫǩłƥKóǫǫǩł< yüλ ƨƥʒƥƥǫ è :ǧKāƥ ÛKHāǫāə y‖ǫ KHλ

Áǩł ƲKDžKɯǫǩł Ljüλ ŬKƩƵKg ÛǫKHɯèł ƐŃǭƵGƏƥ ÛƵKǵƶèł Áǩł YłƐƵǩł ǨØDžŃƥƥ Æə KHüƩƵƥ .>KHƥÊłÇÁÁłł ƲƥƥyDž Ǭƒèƥ< :DKƵɔǩł ńĀDž Æə Â ǴǩŃĀg ÛKǵƵYKdžǭ KǫǫKǵ LǵJƵáłƥ ÊƲƥKƵɔǩł ƲǫǵƥƐǵ ǰáƶǩł ƐáǬƲƥǵƵ< :ÆɯƐĀǩł KǵƵyɯdžǭ Áǩł ƥó‖KŢǩł ÆǫǩłƲłzƱłƐƵǩł ǰǭ ƐóKǩǩ Á‖łŃŢǩł OǫĀƒ łzǵ ǪÜƵƥ (Ďċ:DKóɯèł) >KƵǵKǫǫĀǵ ŷĀłƵ ƵŃǫƵǩł Æə YƵƥ Kǭ Ljüɯǩł ƲƵƐg Póƒ ÛǫKÜ ǨǦ‡λ Á‖łŃŢǩł ǰə ÁǫÜ YKĀɯǩł KHǫƦɔ .KHǫáŃǵ OüóNJə ÛLJŃƵüǩł Æə ńƐƱèł ODžKÜƥ Û ƭƐ‡ǩg

ÛƥóƥƐƨƵǩł ǨƵŢơ ǰǭ Ƶƨƒ yá dzyɯÜ yƵŢǭ ưó‡ǩł ƵǫKɯyΣŃə Û ! KƱǩł Æə Kǭłƥ ¬...ǴŢáƐƦơ Pł ƥǫKǭèł ƥǩƎƨǭ Æə ǫKǭèł ǰÜ ǻƥƵ Kǭ Ǩáyüǫǩ LJƐüơł Ǭ¼ :ÊɯKā ƭƐDžƥ ƝYƐĀƵλ ÛƥóƥƐƨǭ KHóə ÆǫǩłƥƩłyƒèł ł ǫÜł ƵƥyƒáǴł KƵǫÜ >ǴŢáƐƦơ ƝYƐĀǭ Áǩł Ɛŏɯǩǩ< ƲYKɯƥ KɯKƵRÜ OƵDžKƱơ ƥ‡ǩKÜ Ƶǩłƥǩ :ǨóÆə ÛƥóƥNJÆǩł ƵƎ‖ ǰǭ ù ĀÜơ Æǫǩłƥǩóā ƥǫ ǧKā<

yŰ ǰ ʎ yǩƣ ǰ ǫ yƬǩ ǧƙƥ ÛƝƐƷƱǩ ƙ Ɛǁ ƷƙǾĀƽ Æʎǫ ǰ ʎ ɳŰǫŰ Ʒ< :ƗŃǩƙāƥ >..Êƙūƙ ƗŃǫǫāƗ
DŽƱǫǫ ƷƎgƥ ,>ÆŰǩƗ ǰ ǫ ƊƙăŰ Ɨ ǫĂ Áǫ ƒ Ǫǫƨ Ǫǩ ! ƙūǩƗ ǰ ʎ ƥƐƷŰ Ʒ< :ƗŃǩƙāƥ >...ŻƗ
.ưƷƙǫǩƗ ƐǭƎƛƙǴ Ʒ Ǝ ǁ èƥ ÛɳǭƬʎ ɳǾƙYƗ Ǽǵ Ǵƻèƙūǫ ǁ Ɨ

الشعورية في نهج البلاغة

Ǫŏūǫ ǹƐǽƥ Ûŋǿƒǹǫ ŋǩèʏ ƟƻƵ ÛŋǿŏÃǩ ƝƷǸDž Ǩg ǨƷǂǽ ǻǸǔǩ Tǫǎdžǫ :ƩǿǷǷūǫǩǂ
Ʒƥyǽ Â ÉǫǨ ǫǩǫèǂ ƷǩǦə ÛŋǽƷǸǷūǂǩǂ ŋƛƐƛǫǩǂ ǧƥǩǷǽ ǰǿƒ èƒ ǩǿƛYǫ ǴǫǿƒÊDž ǫyǨ YǩÉǷǩǂ
Éǫǩǂ ŋǽYǸǷǷūǩǂ ŋƷƻ ȡzǵƥ >...ǰǿǷǫƐƷǩǂ Ʃǿǫǂ ÉǫǨ Żǂ yǷǨ ǰǫ< ŋǔǿdžƛ ǴǫǷƻƷ Ǫŏūǫ
ƩǿǷūǫǩǂƥ ÛŋǽƩǿǷūǫǩǂ ŋǽƷǸǷūǂǩǂ ÉƏ ŋƷǎƥ ÛŋǿHǩèǂ Ɵǂzǩǂ ÉƏ ƷǩƥZ Ǹǵ ÛÊǿǷǷ ǂƷǸǷūǂǂ ǩHǫƷƒ
ƷƥY ÉƻƎǽ ǩǷǵƥ ÛŋƛƐƛǫǩǂ ÁǷǔ ÁǫǨ ǧyǽ Ƽ ǿƻǩƒèǂ Ǫg Ƥǿƒ ǰǫ ÛÉǷǂyΣǸǩǂ ǧǩūÃǷèǂ ǰǨ
ÛƐǿƻƎǫǩǂƥ ÛǸƷǩƻâǂ yƛƛƻ Û>ǵǷǂǂǵ ÊÂ ǨƐǂǽ ǪǩǵǽƷǨ ÊÂ ǽǩǵƷ ǰǫ< : Â ǴǩǸÃg ÛDǩƬǽèǂ
.ƵƛƷǩǂ ǰǨ ŋǽyǿǫÃǫǩǂ ŋǿǩǎƱǩǂ Yǩūƛâ

Áǩǂ ù ǿǸJƻ Ʒǂ ǰǦƷƷǩǂ ǰǫ ÛŋǿǷǂYǫ ŋƷǿǎ ŋǽƷǸǷūǂǩǂ Ʒǂ :>ƷǸǷǫ ǫǩǂǵ yǽǩǷǩǂ ǹƐǽ
ǔǫ ǴǫǨǩÃƻ ŋǿDžǸdžƱ ǩǷǩ ù ǂǦƻƥ ÛƎǂǷǩǂ ƟǩƷƻ ǩǷƬǷƷƻ ÛŋǽƩǿƥƎƻ Ɵǩǽyǫ ŋǿǨǸƛjǸƷǩǂ
Ʒǩǵǂǩ< : Â ǴǩǸÃg Ûŋǿƛƻ ŋdžǿdžƱg ÛŋǽƷǸǷūǂǩǂ ŋƷǿÃǩǂ ŋǫǩǷūǫ ǧÊƱ ǰǫ ÛŋǿǵÃǷǩǂ ǨǫǂNǷūǩǂ
.>ÊÊǩǵÊ ƥƷƥƥ ÃƷƒÊƻǂ ǂ ǿƥƥ ÊÊǿƥ ƥƷƥƥ ǨÊǩƥÊƥǂ

ƷƥƩƱƷǩǩƛ njƻƻƐƻ ǽƷǸǷūǂǩǂ ŋƛƐƛǫǩǂ Ʒǂ :>ÉƛYèǂ yÃǷǩǂ< Ǵƛǩǫg ÉƏ ǂ ǎǎ yǿǂǩǂ Ʃǿǂƥƥ
ŋǎǷƻƐƷǩǂ ŋǿǩǂǵǷèǂ ƟǩǎÊǷǷǩǂƥ ÛŋǿǷǸǴǩǂ ÃƛǩÉƬǩǂ ǰǨ ǨyƥƷǩǂ ƟǂƷǸdžƛ ǫǸǨyƷǩǂ ÉƏǩÉÃǩǂ
Û>ÉƛYèǂ ǨƷǷǩǂ< Ǵƛǩǫg ÉƏ ǎƩǂƐǿǂǩǂ ǰǂƒ yǿǂǩǂ ǴǿǫǨ ƷǧƷ Ǩǫ ǂƷƥ ...ǎyǷǩÃǨ ƷǸǒƛƷƛ

.ηlΝQ̆ĦĦ : ǎł >ʒKǎŭQ̆ŝèł ǵ̄ǎ̄ǵP ηǵǵĔǵ ǰ ʒ̄Ǵ Q̆ǵǵQ̆ǵ̄< : Â ǴĦNĂg

ΘłƐǿūūơ KDĦ ƨ ǾơΠ ÛNƐþƐǫ ηǽƐǿþƎơ ηlƐ l ơ Ûηǽʒ̄Nü ǂĦ ηlƐ l Q̆Ħ ʒł Ûη̄ĔǿĂƒ ÁĦ Ĕdžƣə

ù džǽ Û Â ǴĦNĂg Û Ĭ KĂĦèł KHƣʒ̄ΣƐơ Ûηǽ̄ƐĞə ǹƟʒ̄ OΠNgP ÛKǽʒ̄Nü‖ OǫŬKĂơ Ûηǿ̄ǵZ ٢٠

ΠƐǂĦ̄Ţǭ ηĦKǂʒ̄P ηǫǿDžN̄ǭ ηǒĔ̄Ū̄N̄ǭ ǴǴǭǭ ÉǂǴǫǭ ǵǭǭ ǵǭǭ ǵǭ

ŘÄüŽǫǩ Û Â ǴǩÑÄg ÛÄÅyΣp ƧƬǫǫƬ ǰ Ū ƐŰüo ÄǫǩƬ ƝƐĞĀǩƬ ƐdžňŪ Ňǵ :ÄŰŘǩƬ ƐdžňŪǩƬp
Áǫǩ ǫǩǩǫǩ ǫǩǩŘƬǩ èp< : ǀ ǿ ǫǩ ηǫyÄŽg Û ǰ ǿĀDž ÁǩƬ ǴǫƽƷƬ ǀ ǿΣ yňŘã Û Ƽ ǿã ǰ ǩ
ŽpƷyÄǩ Řǫ ǫǩyÄo ÛǫǩǿǩƬ ƷƬƽŪèƬp DŘNJüŰǩƬ :ŽaňƬǩƬ >ǫǩǩǫǩƬ ƷƬǩǩǩƬp ǫǩǩǩŘǫǩ Řǫǩǩ ǫǩǩǩǩ
٢١
.ǫǩǿǩǫǩ ŭǩY Ǵǩ

ǫǩǿǩƬ< : Â ǴǩÑÄg ÛƝƽΣÑǫ Ī ŘĀǩƽǩ ηǩƐǿüǫǩƬ ƷÑdžǩƬ Gǫo ÛÄŪƬyǩèƬ ƐdžňŪǩƬ ǫǩ ǰ ǫp
: Â ǴǩÑÄg ÛΘŘƷǫǩǫǩ ÄǫǿƬyǩƬ 2 Ɛ ǩƬ ÁÄǿƽÑǫ ŘƬǿǩ ηǩYƬƐǫǫ ΘƬƷŘüŪp .>ǫǩǩǩƬ ǫǩ dǩǩ
ǩÑǩÑǩǩƬp ǩÑǩǩŘƬǩƬp ǩÑǩǩŘƬǩƬp ǩǩǩǩǩƬ ŻƬ ǩǩǩ ǩǩǩǩǩ ǩǩǩǩ Á ǩǩǩ<
yüŪ DƬƐÄĀǩƬ ǴƷdžǿ ƷŘg ǰ Ƽǩ ÛηΣŘƬǩƬ YƬyǫǫƬ Äňüo : 2 ƐüǩƬp .>ŘǿǩǩƬǩƬ ǩǩƬp ǩÑǩǩǩǩƬp
üǩƽǩƬ ǰ ǫ ǫƬÑǫǩ ǩ Ɛ Ąǩ ÛǫƬÄƬ ƒ ǰ Ū ƷÑƬǫŘƬǩ èp ÛƷÑĀüǩè ǫƬüà 2 ƽǿǩ Ƽǫ yǩÊǩ ÛŻƬ
.ηΣŘƬǩƬ yüŪ

Ûη ǩŘüǫ ǰ ǫ ÛǫΣƐƽǩƬ ηǩƷÑüǩƬ ƐDžŘüǩƬ ǫǩƬ ǰ ǫ Ňǵ ǩyǿdžǩƬ ƽƬ :yÄňǩƬ ŘǵƬ ƐǫǫŪƬp
ƐĄǩ ǩǩǩƬǩƬ ǩƐǿǫǩ :ηǿŪŘƽǫǫΣƬ ηǩƽƬǩǫ Äǩ Û Â ǴǩÑÄg Ûǩ Ɛüüo ǩyDžp ÛǩYŘDž ǧŘüĀǩƬp
.>ƽŘƽǩǩƬ ŘƐƐǩƬ ǩƐǿǫǩ

ù ÄǩƬp ÛηǩƷÑüǩǩ ÊǩƬ ǴǫŘǫÑǫŘüǫp >yǩpƐǩ< ŘǩƬ ƐpŘǩǫǫǩ yüǫǩ η ƒŘǩǫǫ ÁǩƬ ƽǿƬ ŘüǩǴƷ ÑǩƬp
ŘƽǴÊgp ÛƽŘǴƷèƬ η ǩǫǩƬ Äǩ ǫƷÑǩ ÛÄüƽΣ ǫpƷÑǫ ηǩƷÑüǩƬ ƽƬ :ňƐǩ ǩ ƷǩƬ >ƷǩÑǩ< yüŪ
.ŘǿǫüǩƬ ηǿŪƬyǩèƬ ƷƷŘƽǩǩƬ Řƽƽǩ ηǩƷÑüǩƬ ƽƬ ÁǫŪ ŘÄĀǩƬ

ŘǩüƬ ǫƬ Û p ŘüƽǩƬ üǩƬÑǩƬ ǰ ǫ ǩüƬǫǫǫ ÛηŪÊüǩƬ ƷǩüǩƬ ηǩƷÑüǩƬ ƽƬ Řǵ :DƐƽǩƬ ǴƽŘƬǫǩ yǩp
ÄǫǩƬ ηǿǩǩÑǫǩƬ ƽƬ ÁǩƬ ŘǩüÊǿ ǰ ǫ ǴyǫƬǫǩ ÝηǿŘŘƽƷ ΘƬDÑüp ÛŘǩŘDžp ƐüŪ ǴǫǫDžp ÛηǿǩǩÑǴǩ
ÄǩǩY 2 yÄǫ ǫpƷÑǫ ÁǩƬ ηŪÊüǩƬ ƷüǩƬ ÄǩƬ TüdžǿǩƬ Ûǩ ƷÑüǩƬ ÊǩƬ ΘÑüǴƽǩǩƬ >yǩpƐǩ< ŘüǩƬ
ηǩƷÑüǩƬ Ǫƽ ÑǫǩǫǩŪ ηDžŘǿǩǫǫ ÛηǿǩǩÑǴǫǩƬ Ǵǫǩƽǩǫ ÄǩƬ Â ÄǫŪ ǫŘǫǫƬ ŘǵŘÄĀƬ ŘüNJüǩƬ ÛŪƬp
.ÄüǩƬÑǩƬ ƐüüƽǩƬ ƷŘüǿƬ ÄǿŘǿƬǩƬ ƬƬ ƽǫǴƽǩƬ yƽǫŪƬ ŘüNJüǩƬp ÛηǿƽǩƬ ηǿüǿǩƬ

ηăΩΣǫ ηόüǎłƿ ηƷǦ ƒ ƷΚΗΘâ > ł ȿǫǦƷǩł< TǩΚdžǩ >ÆΩæÑǦǫǩł< ΣĈƱƽ ýǎ ωyϒΩ ΚƷgƿ ΚΘǫüǩł ηǩȝΩƷǩł Æǵ Κǵł£Ω ΚƷg ωzǵƿ ÛηόǩΚƽƷ ηόüΣǫ ΘłZ ÛηόÜłƿ ηƽƿƷyǫ ΘΚΩæÑǦǫ .ηÜÊΩǩł ƨ ΗΩ ΘłȝόƷǫ ǨΚNJǝł ǰ ǫ Æǵƿ ÛÆÜłyΛèł DΚÆƣƷèł ηæƷÑü ǂǩ

الغموض في نهج البلاغة

ƴƶƺ ŋŏŋĸŤƶƑ ǰ ǫ ǴĞǫƵƶ ĸƵƛ ƴŋĸƽǫǩ ŸƐƶĸŭǫ ÆŬłƴŋàł ƙĸăƲǩł Æə ƵŃƵNJƵǩł ƐŒǫūƶ ƶĸĸŭǩłƥ ŋƺǫǩł ŋÆŒƽǩłƥ ā ĸŒƽǩł ŸƴŬƥ ƵĸƵNJƵǩł ǫŃØǩł ƵƑƥ è ǫ< Â ǴǩŃÆg ŋǩèY ŋǫƵǫǩł ŋƶĸŭǩłƥ ƙ ŃŒŤǫ Ɛǫà ƵŃĞƶ ā ĸŒǫƽâł ƵŃĞǩ ǰ ŏŏŋūƵǩł ŬÊǫƱŏè ǰ ŏǫŏĀǫǩł ù ǩĸƲə >ƵŋǩłŃŃÆǩĸƛ LJŃƵŭǩł ŋǩèY ƶǫƐƺƥ ÛƐŏdžƵǩĸƛ ĸłŋŋŪ ƐŒūƶ ƵǫTdžə ǴgƐĞƶ ƥǫ Ɛǫàł ƺƐƽƶ ǰ ǫ ŋƶĸłŒ ĸŋg ŋĀăŋǩłƥ >ǪĞŋǫ ŋǫƵƐ‖ ÁǩƑ ŋĀăŋǩł ƺƶg ŭăƶǫ Ƶǫ ΘYƵǫ ƴƶƥ< Â ğŃÆƶ ŋŏłŏŒ‡ǫǩł ǰ ŏƛ ΘĸƶÊŬ ǪłƐə Æŋūƶ LJŃƵŭǩłƥ łŒǫŬłƥ ΘłƵĸŒūǩł ƙ ƐŬǫ ǰ ǫ YĸÆŋǩł ĸgƐŒǫŬłƥ ΘłƐĀǩł DĸǪ ŃƵŃdžǩłƥ ŋŏŒƲƵǩł ǰ ŏƛ Ā‖ĸūǫǩłƥ ŋǩèYǩł ǪŬYƥ ƺYƐƽǩł ǨØĞ‡ǫǩłƥ ŋŭǫǩłƥ ŃƵŃdžǩł ƐDžĸŋŬ Æə ĸgƐŬdžə ŬĸłŏŬƐlj Ɛă‡ƺ...< Â ÆǫŬ ǫĸǫâł ğŃÆŏǩ ğŃǩyǫ ǰ ǫ Ɛƥgǫ DŽŋǩł Æăūŏǩ ƶƑƥ ǫƐƺ ĸłǩ Ā‖ǫ ƶƑ ŋŋūdžǩł ł głƐg ĸłŋŋƒĸdžə ...ĸłǫÊg ĭ ǫŭƺ Dĸŋƒƺ ŃƐŃƒ DłŃǫƒè LJŃƵŭǩł Áūƽƺƥ> ! ĸƵ‖ƥ ŷăŋŋƲƛ ŻłƐƵūǩ Ƶ ĸŋǩł ÆŋƵə ...ǪŤÆƺ ĸłǩ 5 ǫ⊑ǫ Ń‡ūǫə Æƛ ƺyǫłǫə ŋĀŋĸĂ Æƛ ĀŤǫƺ ƶǫ< Â ǴǩŃÆg ŋǩĸDžǫƥ łƐĸƛǫ ĸłƺƺDłƐÆƛ ŋØŤǩł ŋŭǫǩł ǰ ǫĀǩł ǫÊŎ Æə ù ŏūlj Ɛăŋŋ Ơŋĸg ƶƑƥ ǴØǫŬ ğyǫƽƺ ǴŋŃlj ÁǩƑ Ń‡ūƺƥ >ÆŋŃlj ÁǩƑ yŏūƺ ÆŬłƴŋàł ƶŃƵNJƵǩł ŬĸgyŋdžÆə ù ŏūlj Ɛdžŋŋ ÊŏǩĸgƐdžƛǫ Ƶĸŋǩł ǰ Ŭ ĸłŤƛ ǴŏǩƑ ƺyǫłǫə ŋƺƥĸūǫ ù džƺ Ńgƥ Â ǴǩŃÆg ŋŬyŋŋƵǩł ŃƵyÆǩł Áǫƛǫǫǩ ŃyƺyΣ ŋƺƏƵ Āƥ ŋŭǫǩł ŋŬĸØDž ǴŋƎg ƺƐƵĸƛ ǰ ăŋŋǩł ǪŏŏŬ Æŋūƺ ǰ ăŋŋǩł Ā ƒyŋǫƥ ĸŋŏƵƽ ǫ ĸŋƺyƛ ĸÆƺ Ǫǩ > ǰ ăŋŋǩł Ā ƒyŋǫ<

ā ÑŇł ǰ ǫ ā Ñ ƒ y ǩ ƥ Ā ǩ y ƒł Á ł ū Ž ł Ā ƒ y ǩł ǨDž ǫ ƥ - Ǵł Ū ǰ ǿł YǨǦ Ǵł y ł ǰ ǫ Ā ǩ y ƒł ǵ Ž ǒ ū ǩ ǧǨ ū Ā ł â ł ā y Dž ƥ ǧǨ Ž ǫ ł 2 Ǩ s ƒ â ł ŋ Ž ƽ Ǽ ł Ā ǩł LJ Ñ Ž ū ǩł ƥ ŃY è Ñ ǩł y ƒł Ū ǨHł Ž ƒ Ž 2 Ɛ U ǽ Ǽ ǫ ǩł ǫ ǨU ł ǩł Ɛ ǽ ǫ ǩ ǽ ǩł Ɛ ł Ǩ Σ Ž DǨł ǩǨ ł ñ ƥ Ɛ ǽ Ɛ ł ø ł ƥ > Ɛ ł Ɛ Ǫ Ǧ ł ǫ Á Ǽ ł è ƥ < Â Ǵ Ñ Ǽ g ł ƥ ł Ñ ǩł Á ł ū Ž ł ŷ Ñ J ǽ ǫ ǩ ł ǩ ł ñ ƥ Ɛ ǽ ƥ Ǵ ǽ ƥ Ɛ ǽ ǫ Ƥ ǽ y Ţ ǩł Ɛ ƥ Ɛ ǽ ǩ ǽ ǩł Ñ g ƥ Ɛ ƥ Ɛ ǽ ñ ƥ Ɛ ǽ ƥ Ǵ Ţ ǫ dž ǽ Ž ł Ɛ Ǵ ǩ ǧ Ǧ ǩ Ǽ ǽ ǫ Ǩ N J ǽ ǫ Ǧ ǩ Ǩ ł ǩ ł ƥ.

T ł l j Ñ ǫ ǩł ƥ ţ Ɛ ǩ ǽ ǩ ǽ ǩł LJ Ñ Ž ū ǩł Ǧ ǩ Ž Ǩ ł ŋ Ā ł s ǫ Ā ǩł LJ Ñ Ž Ů y Dž Ǽ ł è : ŋ ǒ ƒ Ê ǫ Ǽ Ǽ ǫ Ž ǩł Ɛ Ū Ǩ ł ǫ ł Ǩ Ǩ Ů ǵ Ñ Ǧ ǩ ŋ ǩ Ǩ Ǩ â ł ƥ ǩ Ǩ ł ǫ ǩ ǩ ǽ ǩ ǽ ǩł Ɛ ǩ ł ǽ â ł Á ǫ Ū ǫ Ñ Ǽ ƥ ł Ñ ł ǫ ł ƥ .... T ł s ǩł < ŃY Ɛ Ā ǫ ǰ ǫ Â Ǵ Ñ Ǽ g 2 Ǩ s ƒ â ł ƥ ŋ ǽ Ǽ ǩł ƥ Ǫ ǫ Ţ ǩł Ǵ ǽ ǫ Ɛ ǽ ǫ s ǽ ƥ Ǵ ǩ ǽ ǽ ƥ ŋ Ɛ ǽ Ůnj s Ñ ǩł ǽ ǫ > ŋ ł ǽ ƥ ł Ñ ł Ɛ l j Ǩ ǽ ... ŋ ł ǽ ƥ < ƥ ł Ǩ ł s ǩł ǽ ǫ > Ǩ Ţ ł s Ǩ ǽ ł ǫ Θ Ñ Ž ǩł Á ǩ ƒ Ǽ Σ Ǩ Ǽ Ǽ ǩł ƥ Ɛ ǽ à ł ǰ ł ƥ Ů Ɛ ǽ ǫ s ǫ ƥ L j ǫ Ǩ Ů ǵ Ǩ ū ǫ ƥ ê ƒ Á ł ū ǫ æ Ǩ ǵ 5 ǽ ǩ Ǽ Ǽ Σ Ɛ ł ǩł Ǽ l j Ǩ Ǽ ǩł Ǩ Ǩ ū ǽ ǫ s ƒ : > ɛ Y Ž Ǩ ł ǫ ǽ Ž < Ǩ ǫ Ž Ñ ǽ Ž ƥ à ł Y Ǩ Ǽ ǩł ŋ Ɛ ǽ Ǩ Ž g ŋ ǩ Ñ s Ǧ ǩł ǰ Ǽ ǩł Ɛ Ǽ ǩł Á ǩ ƒ ǫ Ǩ ł ǽ ł ǩ Ǽ ǽ ł Ǩ Ǽ ǽ Ǽ ǫ Ǩ ł ǽ ł ǩ Ǽ ǽ ǩ Ǽ ǽ ǩ ǽ ǩ ǽ ǩ

الغيرية في نهج البلاغة

ΘΚŪƷЬЌΗ ΘΗΖ ηØΛΚǾĞЌΗ ŭØljΗŃƵЌΗ ǰ ǫ ƴƷƴŭЌΗ Æə ηƷƴƴĐЬЌΗ ΘΚƽΗƵƴЌΗ Ǫŏüǫ ΘƵŃΤƵơ ηØΛΥǫ ΘΚΤǫădžǫ ΚЬЌ Ơǫƴƴə ..ΚΗЬǰgΚЬǫ ǰƷΚΙơρ ΚΗƽƵΗƴǫ Υƴŭǫ Υƴŭǫơ ÆǫЌΗρ ÛηĀǫǫΥƵЌΗ ÛÆdžЬЌΗ ĀƵüЌΗ ÁЌΗ ǧŃDžŃǫЌ ΤƵăƷ ΚΗЬЌǫ Ŭgρ .ηþƴΤǫΗƵЌΗ ΚΗЬЌǫρ ηþρƵŃƵЌΗ ΚΗЬЌǫ ÛŃΕǫΚŪ ŬƷΚŭǫЌΗ ǰĞƵƷ è ηΣƵƴЌ ΚƷƴΣ Êǫ΄Κüơ ΘΚΤǫădžƵЌΗ ƷƷg ǰǫ ΕØΚĞЌΗ ŭǫ ƴƴЬЌΗ Ŭǫ΄Κüơ ΡØƒ .ΚΗЬŪ

ÊΚǫ ηØơΗƷЌΗ ΕØΗЌΚg Û 2 ΚЬЌΗ ηǫΚŪ ƴΚŪ Ùρ΄Ε΄üǫ Ńg Κǫ ΘΚΤǫădžƵЌΗ GǪơ ǰǫ LjüüЌΗρ ΚΗØƷ ηΚŪΚЬЌΗ ηΚŪǫЌ ΚΗƷŪρ ÆΚØŪ ƷΚЬЌ èρ Ơ΄ΗΚЬЌ Κǫ ÆØΕØƷЬЌ ÆŪǫ ƷŪρ< : Â ĞЌŃā ĞΙΚə ÛΕØΛƷЌΗ ǰŪ ηΚЬg ŃgΡ Û Η ΗЬЌΗρ Η ΚΕÆЌΗ ĀǫăǫΚЬg ƷƵΤЌΚΛ ΥΗΕƵЌΗρ >ηƵΤŪΗρ ΚƵΤŪΗ ΚΗØə ηlə ĞØǫŪ ÆŭüΙΗ ΚΗ Â ΚØǫŪ ΕΙΙƷǫ ÆΙΙЬЌΗ ƵΚgρ .ĞΙƵŪ ǰΛΗ ŃΗə Û | ÆΙΙЬЌΗ ηΗΕā ǰǫ ΛΕΛèΗ ρǫ ηØΤЌΗ ΚΗǫDžǫρ ..ΚΗЬŪ ηΚЬg TǫĀə ǪΝJΛ ηƵΤЌΗρ .ĞơΚΣρε ηƴƒƒρ ÛĞΙΚƵƒΗ Ljüλ ..ǫΗŃΗЬЌΗ ǰǫ ηüΙΕЌΗ

ǪΙΚ Ǫ΄Κ ÆǫЌΗρ Û ǎ ƴÆЬЌΗ ΚǫΚüǫǫΚ ΘΚΙΗƷƴЌΗρ ƴÆЬЌΗ ΚǵΗ ηÆơŃΛ Æə ā΄ΚΛ Ńg Κǫ ƷƵΕЬЌ Ǫρ ǰŪ Û Â ÆǫŪ ǫΚǫÊΚ΄ ΥƷρ ǎƷΗ ù ΚΕüǫЌΗ ǫΕÆЬЌρ .>ηΚΕØüЌΗ< ΤǫădžƵg 2 ΚЬǫΚ ΚΗΤØljŃơ ΚǫΚΗ ƴΚΗρ ƷΚǫΚΗΗ ǫǫǫƵ ΘΚƷρ ƴΚΗ [ρ] ƴǫΚǫΚ ŃƵƵǫΗ ΗƷǵρ< : Â ĞЌŃā Æə ΕgƷ DŽU ‖

ǰ ǯ ǯ ǯ

ηŬÊ₩ǩł Ǝ∓ₙǫp ÛKǵYʒÑǫp η ƒKdžÄǩł ŬƆ∓ǫ Â ǰ ÓₙǫƐƷǩł ƆÓǫǫ ʒKg Ƶł< :ÆljƆǩł ù ǽƆ∓Ǫǩ
ƙKăUǩKg Ûηǽ∂ÓŭǩŁ ǰ Ü ηÜÑₙǫǫ ΘKŢǫădžǫ ΘYʒpp >KHₙÑₙǦǫ ƆHₙÓ Â ǴₙǫǫP ÛKǵyǩÑǫp
Ljüₙǩł KǵƆ₩ǫÜł Æǫǩł ηǽ∂ÓŭǩŁ ηdžÆǩłp ÛÑʒÑdžʒǩł ηǽ∂ÓŭǩŁ ÑƆ∂ₛǩł ΘłƆĞǫₙǫ Ljüₙp Ûǻ∂ÓŭǩŁ
ŭₙKăp ÁǩŁ ł ǵzǽ Kǫp ÛÆǫ∂ₛłyǩł DŽₙǩł ΘłYÑΣÑǫ ÁǫÜ ł Æüǽ Kǫ KHₙǫp >ÆₙKǫǩł ÆĞŢǩł<
.ηǿΣʒK∂

ǰǫ ʒyŢₙǫ ǻƆÓŬ ǫÑHₙÄʒg ÛÆÜKʒǫΣèł 5 ÄₙǩŁ ǪǫüA ƐŢǩł yʒŢǫ yǻKₙǩŁ KHₙÑₙÜp
Ǫǫsʒǩł YƆÄǩł ÆÜp Æə Ǫǒǫₙǽ ηǽ∂ÓŭǩŁ Tǫădžǫp . ƙKǫĞǩłp ηÄ⊆ÊÄǩł ǰǫ yǽyüǩŁ ΘèKüǫ‖ł
ʒKg KʒHǫ Ƴ∂øKA ǴǫäÊÜ Ƴ₩Ü ÛÆₙyΣÑǩł ǴÆʒÜ Æə >ƐŢǩł< ηǽΘʒ ł ₛƒ ƴƐ∂ Θłʒ̀ndžₙg
..ₙYÑΣpp ǴKÄDžp ǴǫĞ‖

الفعل الامري في نهج البلاغة

ÛKƛK ʅ ƶɨ ƿɨ KШǫɔ ɳǫǫüÄǩɨ ƝɨYèɨ ǴǫǫǕ ɨ ǫƩǫơ ÆǫÊg Ǩüə Ǫǵǫ ǴIɨ ÁǫǕ ɳüǫǩɨ Ǩǵǫ ÃÄơɨ
: Â ǴǩÑÆg ÛǴǫǫǕ ƤƬǩɨƿ ÛǨüÄǩɨ ǴǫΣÑơ :KƷHǩƿɨ ÜƷǫÜÑШ Áǩɨ ÆШǫǎǩɨ ǧɨyǩɨ Ǫɔ ÆƋƶƿ
>ǩǩ ǨƷ̄ǩ Ʒ̄ǩ Ƶɨ ǩǫǫǩ Ƶɨ ǩǫüǩ ǨƷüǩ Ʒ̄ǩ ǫ ǩШǩɨ ǫǩǩ ǩǩǩǩ ǩǩǩ ǩǩǩ

ǻƶǩ ǫǸǾǩ ƸƬɔ Ǽə Â ǴǩǸǼg ÛƸǿUǩ ǐ ǼǾǸ Ɛǫèǩ ƴǩƸǽǩ ǩǩǩÊƱ ǰǫ ǰǴƶǽ ÛǼǸǸǫɔèǩ ǧǸɔƶ ǩǽ :Ǫ'ǪǼǽǫ | Żǩ ǧǸɔƶ ǼǾǩ Ƭǫǫǩ ƷǪǩƸ ǩǩǩǾ ǩǩǩǾǩ ǩǩǩǾǩǫǫ< :ǴǸ ǩƸlj ǫǾǾǸ Żǩ ǼǾǩǩǩǩǩ :Ǫ'ǪǼǽǫ ǫǾǾǩǫǩǩ ǩǩǩǩ :ǧǩǼǽǫ ǩǩǩǩǩǩ ǩǩǩǩǩǩ ǩǩǩǩǩǩ

المعادل الموضوعي في نهج البلاغة

ÛηØŇYàŁ ηŇKQĞĭŁ ŬŁÑÙŋ ŭØŽΣ Æə ÆÜÑljÑŽĭŁ ğYKüŽĭŁ TQădžŽŇ ŘQKüQĭŁ ž̧ ŌŬŽ
σŋpŽÑŽĭŁ Æə dzKÙüQ ÅĭF KÙŇΣÆź KÆØāY KQÑHÙĪQ yŢ Ōĭ KÙŋ ŌŬŽ ÛŋΣØŋg ŋΣgKŌ ŘĞ‡ź TŋDžŋ
ǻΣŁÑơ ηØ‡QKg KÞŁyƒŋ ŌQΣź ĞŋÑĞĭ ÛKØÙə Þŋ KØdžŋ KgÑQ5 YKÆÙĭŁ LjüŇ dzΣŋQÜŁ Gĭzŋə .ÆŇΣüĭŁ
5 Qŋ Ơŋg yÆĭ< : Â ÆŋŬ ŋKQâŁ ğÑÆg ÛÆ5K5àŁ σŋyŢĭŁ ńΣŋQ ΘKāKØ5 Æə >YKNJQĭŁ<
ŌQŋŋ ƒŋ yāÞ .KØHÙQ ŋÑØĭŁ ƠŢŋDžΣə KØgKŋ 5 Qŋ ƠŋgÞ .ŁŽÑQΣQ ŋÑØĭŁ ƠŢŋDžΣə ŁΣØQŋ
.>ŽÑgΣĞơ KQ ÅŋŬ ŌĞŋŽƒŋ ž̧ Æĭ 5 ØĭÞ ÛDKÆŋĭŁ

KơŢŋŽź ÛŬyŋQ ŘŽŬ ĀŋŬĭ ÛŋΣ‖KŋQ è ŋŽÑdžŇ ΣØŋüQĭŁ Ñg ÆÜÑljÑŽĭŁ ğYKüŽĭŁ ž̧ ÆŋüźÞ
ǰQ ÆŁĀÙĭŁ ÁŢŋŽĭŁ ΣŁΣŇâ ŭĀÙźÞ .ηØŬÑljÑŽĭŁ ĞdžŋKdžƠ yÆĀź ž̧ ŽÞY ÛηØŋƠŁyĭŁ ĞơKQÑÆQ
Gźy̆ŋQ5ŋ ÆŋF ŌHŋQĭŁ< : Â ĞĭÑÆg ÛΣØŋg ΣÑQŽ ǰŬ ΣŋüźÞ ÆÜÑljÑQ ğYKüQ YKŇźF ğÊƠ
ÁŋŬ ŁÑüŽΣŋÞ ÛÆŋKŋF ŁÑĭĀgŋÞ ÛÆŽƒŽ ŁÑüāā yā ŌHŋƒə ÛŌHŋKŬŋ ǰQÞ ‖ źΣā ÁŋŬ
ÆəÞ dzzƠƠơ ž̧ ĀŢĭŁ Æə ŽF ȩ̀ :ŁÑĭKāÞ ÛāΣØŬ ǰQ ĞĭŇÞŋ Ơŋg KĀƒ ÆŋŬΣKŋQ
èÞ yəŁŽ Æĭ 5 Øĭ ŁZƒə ΘΣŏŋə ÛKĀ5ƠQ Ơ̆Q Þŋ KQÑŽüQ ΣŋDžKə ÛĞüŋŽơ ž̧ ĀŢĭŁ
ÛńzźĭŁ ÁŋŬ ƠØNJŬƠə ηØŋŽĭŁ ǰŬ ŌHŋ Ơŋ̆ŋNJə ÛÆŋØŋ Ğg̊ èF ÛyŬĭKŋQ èÞ kŁZ
ŌĭÞ ÛŌÆŋQüĭŁ ǰQ Σ̆ŋ ÁŋŬ ĭØüĭŁ ŌŏG ǰQ ΘΣŋDžÞ ÛKŋ‡ĭŁ ÁŋŬ ÆÆźŽ ƠŬΣΣÞ
ŌHüØØNJơ ǰŬ ΣKŋQ ÛĞŋŋQā ǻŋ :DKŋâŁ DKĀgFÞ .GŋØüQ5ŋ :Gźy̆ŋQ5ŋ >ŽKĀ‡ĭŁ ƷƒŋQ ǰQ Ł ŋÆŋĭ

.ǰ ǿüǩǩ Æə ŭÆǽ Ƙǫ :ǹ ƶÆǩǩƥ .OƢǫUƛ ǻǫ :Oƣƣljƥ .ŭəǩyƵǩǩ : ƙ ǩƶǩǩƥ . ǰ ǿüƵǩǩ :yəǩƊǩǩ .ǴÆƬǩ
:ƵƘǩÃ ǩǩ .ƵƶƬǩǩ ŋdžŬ Ǵƛ yǽƊǽ ÛƣǸƬƣƥ ǪǒŬ ǰ ǫ ÃǫƬǩǩ Æə LJƊǫǩǩ Ƙǫ :Ƙ ǫ ǩǩ

.ƣǸƬƣƥ ù ǿƽǩǩ yƭ :ǸƊÃǁ ŭƵΣ

٣٢

ÊƛƘÆǫƥ ÛŭǩǩǸǫǩ ŋǿƵǫƬǩǩ ǸƵǸdžǩǩ Ǵƣǫ ǹƊƣ Æǫǩǩ ŋǽƊǿƽÃǫǩǩ ƟƘǩŬƊÃǫǩǩ Ƙƣǽyǩ ƟƊǽgƥ
ƵƎǁ Æə Â Ǵǩ ǫÊg ǰ Ƶə ÛƊƣƣ ǪǩƘŬ ǰ Ǔ ŋÃǩǴǫ ŋÆǽƊǎƛ Æƣƣƣƣ ƵǸƵǸǸJƵǩ èǩƶǫƣƣƥ ÛƘǽǸŭǩ
ǩǸǎÆǫƣƥ Û ƙ ƥǫ Ǩg ǰ ǫ ǩǸŭƵΣ .ǫǩƶǎǫ yƣƣƣƥ ÛǫƘŭÃ ǸƘÃΣ< :ǫƘ ǩǩ Ǩǵǫ ǫƶƥ Û ǰ ƣƵǴǴǫǩǩ
ƶƣƊǽƥ ǴƣǫŬ ÁǩǸǽƥ Û ƙ Ƶyǽƥ Ǫǫŭǽƥ Û ƙ YƊǽƥ ǴÆÃǽ Ƶǫ Æŭƣƣǽ ǰ Ƶǫǩǩ Û ƙ Ǹ ǁ Ǩg ǰ ǫ
ƵFƥ èǫ Ƶǩyǩǩ ƥƥǫǩǸƣƣƣ ǰ ǽƶǩǩ ǰ ǫ èƥ ÛƵƘdžƣƣƥ ǰ ǽƊΣƘǩƵǩǩ ǰ ǫ ǩǸƽƣǩ .Ǵǽyǽ ÁǫŬ
ŭƵΣ :- Ǫƣǫǩǩ ǪNJƛ - ǸƘÃǫǩǩ .>ƵǸǵƊǴƣ ƘƵǫǫǩǩ ƙ Ɗǫ Ǫǩƽƣƣƥ ǫǸÆǩǩ
ÆǩǽYƵ ǰ Ǔ ŋǽƘƣg yƣƣƣǩǩƥ . 2 Ƙƣǩǩ YƘŬƥǫ :- ƙ ƘƬƽg - ǫƘŭǎǩǩƥ . ǐ ə ǐ ǿǫŬ ǻǫ ÛŬƘΣ
.ŋƣƭƘƣ ǻǫ ƙ ƥǫ Ǩg ǰ ǫ ǩǸƣƣƵΣ 2 Ƙƣǩǩ ǵǩƶƵǫ - Gǽ Ɗ ǫǩƘƛ - ǫƶǎ ŭƵΣ :ǫƶǎƣƥ .ǎÊƣƣƣ
ǰ Ƶǫǫǫ

Âŋŋł :ǻŋ ď/Ŋǽƨŋ {...ĸŋǽŋł ƨŋ ŋƨŋǽł ĸŋǽŋŋł łŋ...}:ǺǺĸŋł ĸŋ -ŋƨŋŋ ğŋ/ŋ ŋŋƨŋ .ŋǽŋĸŋŋŋŋŋ ŋŋŋƨ Ǻĝŋŋĸŋł łŋƨŋƨ

٣٣ :łŋǺĸǺə ŋǺĝŋèĸŋŋŋŋŋŋŋ Tŋğŋŋŋŋŋŋŋ łŋŋŋŋŋŋŋ

المهيمنة في نهج البلاغة

ɛłƐƛƒ ÆŪĶȿǭ ǰǫ ŷǿū5 Æƛūơè ƝƐĞǫƜƷǰł ƞəƐǰłƥ ƞȾæƴƬǰł ƟĶƬǫădžƷǰł ǰǿƛ ƤƬƜǰł TljÑƛƥ Û>ƞŬÊƜǰł ƨHƛ< ǨŪĶə ÆŪłƴƛƒ ȝǫƛǫ ƐƥÀ TǿljÑơ Ñǵ ĶƷƜƒƥ ÛƞDžĶŬǰł ƞǿəĶĒȾǰł Ɵłzǰł ƷĶǫƐ ǻǫ Æə ƝYƷłƥ ƞəƷ ǻǫ ǨƷƬǫơ Æǫǰłƞă+ƛǰł ƞæƐĞĀǰł ȝǫƛƷǰł łzǵ ƞæÑǿƒ ƞƴǫ Ǫǰǰłūǫǰ .ƞǿŪłƴƛèł ƟĶæƴƷǰł ŭǿƷΣ ÁǫŪ ŷƒÑǫĀǫ Ÿȝǫƛǫ ǴƛÑĞǰ ƷĶĞǫƥ

ǰǫ TƜDžǫ ƴƬǰ ƠǫƱłƴǫƥ ĶǵłƱƷ ƠŪĒĀơ ÆǫǰłƞĶƟǫădžƷǰł ǰǫ ƞƛƷǿHƷǰł Tǫădžǫƥ ǰǫ æĶƛǵƥ ÛÆŪłƴƛèł ƴdžÆǰł ǨūĀƛ ŬƐūæ ÑHƛə Ljūƛ ǰŪ ƞÆǿāƴǰł ǴơĶƛÑĞǫ Ǩdžə ł ūdžǰł Æƛūæ ǴƛH TǫădžƷǰł łzHǰ ǴƒƐǁ Æə >ŬƷƥYÑơ< ƞƐæƥ ÛƞǿĶǫĞǰł NjĶƷƛèł yæƴƬơ ÆƛūædłƐæ èƥ<: Â ǴǰÑÆǵ ǨƷūǰł ƞǿƛ ÆəƞƛƷǿHǫƥƞǿȾǿƛƷ ƞƷHǫƴūơ ÆǫǰłƟłzǿƷƷǰł ǰǫ ƞǫƷΣ ǫĶƬǫǰł ƷzūǰłƝƐƷĶƛ ł ǫǵƥ ƝƐǵĶǨ ƝƐĀȾǫ ǻǫƬƛ ǪĞǿǰF Żł ƷzŪǫ yÆə ÛǪǵƐĞǁ ǪūƛǰłyƛŪ łÑȾƛơ ǻǫ dƷzŪ ƠƛǫȾ ŷƛÊə ƟƷzŪǰłə Û ł ǫȾǫǰ ǴơƷƷǵ ĶƷǫ ǴǫDžǫƥ ù džǫ ÁƛūƷƛ ƷzŪǫƥ >ƞƬljłƥ .ǴƛǴǫƬdžƛ Ķǫ ù ǰĶƱ ÑǰǴæƴƛƛæŸƷzŪ Ǵǰ ƠǫūΣ Ķǫ

ÆǵƥÆƛYèł ǨƷūǰł ł ǿǵłƐơ Ǫǿƛơ ÆǫǰłƞĶȾǫƛƛàł ÆƛūơĶHƛƛF >ǫƥĶƛƛUæł< ĶǵłƐæĶƷƛǿƛ ÛƞƛƷǿHƷǰĶƛ ÁƷȾæƥ ǰƷǿHƷǰł ĀȾƛǰł ǰǿǿūơ Ǫǫæ ĀĶȾƛƛàł ŭǿƷΣ ƞūƛĶǫǫ ƴƛŪƥ .ƞƛƷǿHǫ ĀĶȾƛǫ TƛłƐlj ǰǫ ǪHƛΣƐƱǫ ÛƷÑ+ƛǰł ŬƐǫƥ ƷÑǵƴǰł ƠNJÆơƥ ƷÑǫàł Ơǫƒdžơ łZƒ Ǫǫ<: Â ǵĶǰ

ƷÑ‡ƙł Ù̀ƐƢ>ƣƐƢ̄ƢƢ Ǻǎł ŷŪłƐƽ Ǥǎ̌ǩłƷǎł ţƷǩǎ̄ƢƢ ŬǩШƽǎł ŃƐΣƢƢƢ ÛƷÑǿǎǎł ƷǩgƢƢƢ ƷÑШǺǎł Ǯƒə ƣŷŪƢƢ ǴƒƐlj ǰ ƢƢ ǴƢDžƢƢ ƐШǺǎł njƽƢ Ā‡ǎł: TǽƐlj ŭƷΣ TłƐ̀NJǎłƢ ÛƤüШǎł ƙƐā: ǰǦƽƢ : ƐgƢ ŭƷΣ ƷǩgƢàłƢ ÛDǩǿƒàł ǰŪ̄ Dǩǿǁàł ŷŪƢ̄ ŃgƢ ƵÑШƢ̄ ŬÑəŷƢ̄ ƷÑШǺǎł ǰǽƵǎł ŃƐΣƢàłƢ ƷǩgƢàł ǰƢ ƷÑŘŪШǽ ǰǽƵǎłƢ ÛƐŢƢǎł ŃgƢ ƷǩΣƢ ŭƷΣ : ŃƐΣƢàłƢ ÛƐǿǎǎł .ŃŷŪǩdžǎł ƷÑǿǎǎł ǴHƢƢƽƐƢƢł

ŃƷǿHƷǎłƢ ÛǰǿŪƢ ŬÑШ ǨǿǦ‡ƢƢ TƷƽǽ ǺƵǎł ƐdžƷŪǎł ǨŘƷǿ ΘǩƷǿHƷǎł ƵƵǵ ŃŪÑƷǢƢ ǩǵƐШŪŪ >ǰƽÑǵǩΣ< ƷŪ ǺƢ ÛǴǿŪÑШƢ ƐƢàł ù ‡Ǧǿ ÆƢǎł Æǵ >ǰƽÑǵǩΣ< ŃǽƐǒШ ł ƽƒ ÛǴŪÑƷǢƢ Æə ƐƢàł ǺƢŪ ǰƷǿHƵƢ ÛƢÑƢǎǎł ǴƢǦǦ DŽǎł TƷǿ ÆƢǎł ŃǿŪÑШǎł ŃdžǿdžUǎł Ǻǎł ǩHƵǎÑƒ DŽǿU‡ƢǎłƵƵƢ ÛÑƐƢƢƢǎł ƐDžǩƷŪǎł ǺƢŪ ǩǵƐǿƢƢƢ 2 ƷǩƷǿ ŃƷǿHƷǎł ƷŪ ÑƐƢƢ ...ƵƵǦǵƢ >ŃƢłƢƢ - ŃdžǎŪ -ƐŪǁ< 5 ǿƷƢƢǎł ŃŪÑƢjÑƢ

ÛǩǿƷƢƢ ǩǿƢǎŪǎł ǴƢƷǿǺǎ ŃDžǩǿ ŃǿǿƷƢƢƽ ǺƢŪ ƐƢÑƢǽ ƢǿǺǎł ǰƢ ƢǩǦǿ Ńg ǴƢƢǩŪǎ ƙYàł ǩƷƷǿ ƷǩƢƢƢǎł ŃƷǿŪǎ ŃǿYƢ ŃǿƢƢ ŃШǺƐ ƷǩǺǎŪ ł ШǩΣ Ǻǎł ŃƷǿHƢƢ ƐDžǩƷŪ ǧÑǿY ŭƷǽèƢ ÛǰǿŪƢ ǰƢ ǰƢ Ā‡ǩǿŪǎłƢ ŃǽƢƷ ƐǿŬ ǰƢ ŬƢƐŪƷǎł Ż yƷŢǎł< : Â ǧÑǺǽ ÛŃǿƷƽƷ ƐǿŬ ŃǽÑШǩ ƷÑǦƢ ÛƽǩƢƷ ΘłƷ ł ƢƐ èƢ ƽł‡ƢƢ ΘłƷ ǩǩƷƽ è ƷŪ ŷƷƷłY ŷƷШǩā ǧƷǽ ǴǎŪ ǺƢǎł ŃǽƢƷ ƐǿŬ :ŃǽƢƷƢ >ƽǩΣÑŪł ƢƷ ƽƢ èƢ ÛƽǩƢƢ ƢƷ ǨШΣ èƢ ÛƽǩƽƢ ŢŢ èƢ ÛƽłY ǨǿǨ èƢ ÛǰǧǩƽƢǎł :ÆΣǩƽƢǎł ÛǴǴǿƷƷǎł :ÆΣłŷǎł ÛǴǿǿŪǎł ƙǩШǎł :ƽƢƷ ŭƷΣ ƽǩƢƷǎł ÛƐǿŪ ƷǩŪǴƢƢ ƐǦƢ ...ǰǿǴΣ ǰǿǺ ŭƽłÑǎł ĀǽƐǎł :ƽƢ ŭƷΣ ƽǩǦĀǎłƢ

ŃƷǿƷƢ ǺǼШƢ ǰǦǎ ǨƢłŷƢƢ ƐDžǩƷŪ ŃƷǽƢ ŃǿƷŪǎł ƵƵǵ ÆƢ ŃǿYèł DŽШǎł ƐDžǩƷŪ ǨƢłŷƢƢ ƢƢ ǺƢǦǦ ÆƢƢƢǎł ŃǿƷŪ ǺƢǎł ŃƷǿHƷǎł ƙǩǵƷ ÆƢƢǽǎł łƵǵƢ ÛÆǺǩǦǦǎł ƽƷÑƷǽèƢ ŃǿDžÑdžUǺ ŃǿǩǦǦǎł ŃǿƷŪ ÆƢ ŃŷΣłÑƢƢ ÆHƵƢ 5 ǿƷƢƢǎł ŃǿƷŪ ÆǼШƢ è ǰŢŪ ǧǩƢ ÆƢ ÛÆŪłŷǺèł

ηŬÊ₩ŀ ƨ H₩ ŀŽΣ ŀŽŎŀY ƻƷØŽƣ DŽ₦ŀdžŎ æŀ₦Hə ÛÆQĞŀ ηŀŽØH₩ŀ ŀŽŬ ǰ ǫ 5 Ǿŀ ŀƶǵ ǰ Ğŀ ǰ ǫp< : Â ǴŀÑÆg Ûηǵ₦Ø ƒ Ɛŀgèŀ Æŀs₦ƐŀŀŀŽØH₩ŀ ƷŀØQƣŀ Ǫǵp ηŀŽØH₩ǫ ǰ ǫ Ɛŀgǫ Æăüƣ ŀèŀǫ è Żŀ Áŀŀ ƧƐUǵ Ǫþ Ûǰ Ğŀsǵ è ŀǫ Æ₩ǵp Ŀgŀǵ è ŀǫ ŭŽ ǵ D₦Ŀ₦ŀŀŀŽŀŀŀ

ŋǁƷØǂǂǫ Êǁǫ ǂ ǀǂǦǫǀ ! ǂǁŬǂǂ ŭǁǂǎǂǂ ǤǫǫƷơ ŋǁƷØǂǂǫƿ ŋǫǂǁŬ ƟǂǁƷØǂǂǫ ŋƷƿ ƷƑ ƴǂǁƿ ŋǂǂØǁǂǂƿ ÆǁǂǫǦǂǂ ŭǁǂǎǂǂ ǂǁǂg ÆǁǂŬǫƿ ŋØǁǂǂǂ ŋǂǁǂǎŤǂǂ< ŋǁƷØǂǂǫƿ ŋØƽǂƷƒ ŋƷØƿ Ǽg >ŋƸǫǁǂŬ< ÁǁǂŭƷǂǂ ŋǁƹǂơ ǰǫ ǂ+ǁ Æǂǂǂǂ ÙÊǫƽƽǂ Ùg ŋǁƷØǂǂƷǂǂ ǧÙƒ ÙÊǫƽƽâǂ ƷƑ ƴǂǁǁ ǂƶǦǧƿ ŋƴŭƷǂǂ ŋŤljǂƿ ŋØǁə DŽǁǂdžƽƽ ŋǁƷØǂǂǫ ǂǦǂ ÁÆǁơƿ TǫǎdžƷǫǂ ǫǂŭǂǂ .ǪǂǂŭƷǂǂ

الوعي الجمالي في نهج البلاغة

ÆǫǦǩ ɛʞǦɢƷɛ̀ł ǪǓƷ ÛyÆƋǩł ǪǩłÑǕ Æə ɳ ǂ ƷʜƷǩł ǔǿlj łÑƷǩł ǰ ǫ ÆǩʞƷ ǫǩł ÆǕÑǩłƐ ǪǪǔ̄ǔ
ǰ Ǎǩł ɳƐ ǎ ƶǩł >ǧʞƷ ǫǩł ǪǫǕ<ø̀ ɳǿəʞǦǩł ɳǿʞǪǔǔ̄ǩł ǫyǕ ł ǪǪsʌ Gǩƶƿ ÛǎÑǂłyŢǩł ÁǪǔǔ̄ƷǩłÁǫǕ
.ÆƷǿÑÆø ÆɢłƶƷÑǒǪǫ ǰ ǫ ɳǿƲǿƷʞǪǫǩł ǴǍʞƷǪł ǰ ǫ njƷǪ Æə ÆǩʞƷ ǫǩł ÆǕÑǩłƨʞǪǫǪ Ng

ǪƐǪʞǪǫ ɳǩʞ ƒł ƷÑǦø ƷłǰǦƷǿè ǔǿłÑǩł ÁǫǕ ǰ Ǎǩł ɳǩʞ ƒł :ÆǕƐǫ YłƐə ƷÑǪgyǩł ɳƐǿƿ
.ƜƐDž ǎYƐə Ng ʞƷʌ ǴǍʌƷ ǰǦƷǿè ǎǫ

ɳʞΣʞg ...ɳǿYƐə DłƷƿ ʞǫ ɳǿǪgƶ ÁǪʌ ǰǕ ÆĂǿÆŢǩł ÁǪǔǔ̄ƷǩłƷƿyDž :ƷʞǫyǩÑǔ ygƐǿƿ
ƷÑǦǿ ǔǫǿg< : Â ǧʞĂə Ý ǰǿǪǫƐƷǩł ƐǿǫǫǪǿ æyǪǪ ǔǪg :ǪÑǩłƐ ǧłƐɛ ǰǕ Â ǫʞǫâł
ƷʞsǪèł ƐƷǕ ǧʞĂ ʞƷǫǦə .>ĈĜǪǿǭǫ ǰĜǫ ÁǭƐǿƿ ĈĜǫŢǪǪ̂ǭ ǭǭǭǭƿ ĈĜǪǪǪ̂ǭ ǭǭǭǭǭ ǰǫ ǧʞƐ
ǰǫ ΘÑƷǩł ǴǿǿƷǿƿ ÛǫƐǪǪł LJƐǫ ǰǫ ʞƐǿø ÛɳŢdžǩł Ǵǩ Θyǫ ʞƷǫgƿ ÛDʞǪǪǪǪł Áǩł ǫyǪǫǿ
.ƷyǪǩł 5 ǪǪ ÆǵƿʞǪǪǫ DʞÆǪǪǩł ǰǫǿǿ ÆǫǩłɳǪǪǩł

ÛÆdžƲǪ ÆɢłƶƿłÆŢǫdžǫ ǎYƐə ʈƐĂ ǎǫ ǰǕ ɳǕÊǪǪǩł ƨǪǪ ƿʞǪǪǫ Ʞǿyǫ ǐ ƒÊƷǩłƿ
ÛǔƷǪǪǪǩłƿ ɳǩƿyǫǩ ɳǫʞǪǪǪǩł ɳŢǫdžƷǩłƿ ɳǿǪǪsǪèłƿ ǰǿyǩł ǰǕ ǎyǪǪǩł Ŭʞəyǩł ÁǩłÁǪǪsǿ ÑǪǪə
.ɳǪǫǭ ɳǪǪyǪǪǫ ΘłƶǦǩ ǰǫ ǫʞǪǪǪǪǩł ǪDłƐǪǪǪǪǪǪ ǎł

ǴǦʌ ɳǿǫǪǪǪǪǪǪ

ηόəΚg η ƒΚτς̣ ψ ʅότ ηόΚΖʅΚ̇ ΟόΕΚ̇ ήψƒ Ν́g ά̣ƶΚ̇ ψότς ʅΟΚ̇ ƭƶg ΚΡΟρ ÛΑdžU‖ Ν́gΚΟ ǰ ē< : Â ΓΚ̇ΝΑg ÛΑΚ̇ÛΕΜΚ̇ ğΚüΟ‖ èƭ ηΟΝƒ Αə ΚΟψάρ Û ά ΥΚüΚ̇ ΟΕΓΚ̇ηρ ηάΣάΣΑΟΚ̇ DΚüΚ̇è ΖΚg ǰ Ο ά̣ ÛηΚƭψΚ̇ Γλ Gτς̣Ζơ ΟΚʅΟΚ̇ Σότ Ν́g :ΖΚΟΕΚ̇ρ .>ΕΟΣΕΑ ΣΕΕΕ ΕΟΟΕΟ ΖΚΟΕ ΑΕə ήΣΣ ÛΘΝΖΚΚλ ΓΟΣΟ Αə njΑτ ÛΚΖÜ Ê λ ΓΜΟΟάΟ ÚΝΟΜΚ Γς̣Ä Α ΑΜΖά ÛΚΟèƭ ΖΚΜüλ ΓοΥΚüτ Ά̣Κ̇ ΓάΣΣ ...ψάΣά ΚΖΟ ΚΛΟ‖ ΚΟΜά Ζƭ ΚΜΑ

ηΟΝΝΟτèƭ ΘΚάΝΟς̣Ζ̇ρ ΑΚ̇ΚΖʅΚ̇ ΑΜΜΝΚ̇ ǰΟλ ΚdžΑ̇Κ̇ ΣΝʅάè ΓΜ :ΥΚΑΜΚ̇ ΟΟüΟ ήΣάρ ηΟΝΝΟτèƭ ΘΚάΝΟς̣Ζ̇ Ζƭ ΑΜüά ά̣ ΜΓΟə ΚΟΕΟΚ̇ ψΛè ΟΗΟ ΜΝljΝΟ ΓοƭΖ ψΛ ƭƶgρ ÛηΟΜΑ̇Κ̇ ΣΟøƭ ΑΟΚΟƭ Αə ΟgΚς̣ά ΚΖΗΜΟ ά̣ƭ ψάƭΣΟə ÛηάΥΣΑ ηΑ̇ÊΜ Αə ΑüΖʅΚ̇ ΑΚ̇ΚΖʅΚ̇ ΑΜΜΝΚ̇ρ ΓΜΝΜΚ̇ ÛηΜÊΜΚ̇ ƨΗΜΚ̇ ηΟΟΟΕơ ηάψΑΜ ΝΔƭΣΑ ά̣ ΤΚΚΔž Αə ƭ džΟτ ƭƶgρ ÛΤΟΤΔž 5 ΓüΚ̇ρ ΣΜÜ ΑΟΚΜΟơ ΑΟΚ̇ρ Û ! ΚΥΚ̇ ΓΟΜΜρ ΘΚΟάüΟ ΓΚ̇ ΚΟΣ ΚΓΟə ÛηάψΑΜ ΓΚΟΣƭ ΘΚΜΑΚüơ ΑΟΜ ΣΟ : Â ΓΚ̇ΝΑg ÛΖΚΓΟρ ǰ ΟΖΚ̇ ψΟΑΟơè ΑΟΚ̇ ηΟΚüΚ̇ ΚάΚNJΑ̇Κ̇ ΣΜÜ ά̣ ÛηΟΜΚΓΟ ηΟΜΚΟΣ ΘΚgΖψΟ .>ηΣ̣τΚ̇ ΓΚΑ ΖΕρ ΚΟΑƭ ΣΚʅΜΜΟ ΣΚΜΜΓΖ èΕρ ΣΚΟΟΑΜΟ ΖΕƭ Ā ƭ ΚΟΚ< ΚΜΑƭ njüΜ ΟΚ̇ Ζƭ :ΔΚΜüΟρ ΓΤΟdžəρ ΟΕΓΚ̇ ù ΟάΚ̇ ǰ Ο ƭƶg Ζƭ :ΔψΜÜ ψΖΤΟ ưΟ‡Κ̇ ηΣά .ΚΖgƭΣʅΟ ά̣Σʅά ǰ Ορ ÛΣΟτèƭρ ψΜüΚ̇Κg ΣΟüΜΚ̇ ʒʅÜ ƭ gΣά ù ά̣ΥΣΚ̇ Ζƭ GΚ̇Ζρ ÛDèΖΟ ΚΜg ƙ Ngζρ .ηΑ‡Ζ̇Κ̇ ΟΚ̇ΚΑ Ζ̇ρ ÛΓΜΟΑ Αə ηΑ‡Ζ̇Κ̇ ΚΜΟΖΤơ ΚΜΑƭ njüΜ ΟΚ̇ Ζ̇ρ ΑΜüΖ̇Κ̇ ΖΝΓά ψάρ ΚΜΑΟτΖ̇Κ̇ ΘΚΜΝΓΟ ΑΚ̇ ΚΜΣΟΜ ΝΚ̇ ΑΟƭρ .ΓΟΟÜ ΣΜdžΚ̇ρ ΓΚ̇ΚΖΟƭ Ā‡ά ΚΖΟ ΚΛèƭ ΘƭΣΟΕΟ ƨΗΜΚ̇ƭƶg Ζƭ ÊüΜ ΚΜΚ̇ TNJΟά ÛηÛÊΜΚ̇ ƨΗΜ ΚΗΛ ΣΖΟτ ηΣΟƭ ηάψΑΜ èΚΟΣƭ Ζƭ ÙΣüΚ̇ ÛΑƟøƭ : Â ΓΚ̇ΝΑg ÛΚΟΣ Κg ηΘΖ ΟΟ ΑgΚΖΟΟΚ̇ ΚΛΚά ! ΚΟ ĀΚ̇ρ ΓΚ̇ ÛgΚΖʅΚ̇ ǰ Ο ƭ NJΜάè ǰüΟ ΓΜΟΕ ΣΜΟΕ ΟΚ̇ ΚΣΣΑ ǰ ΟΚ̇ ΚΣΖ ΕΚτΟ ΕΟ ΕΕΟΟΟρ ΕΚΟΟΚ̇ ΑΟΟ ƭ ÊdžΚ̇ ΑΚ̇ΝΟƭ ƭƶ< ΚΣΣΑ ǰ ΟΚ̇ ΚΣΖ ǰ τ ƭΕΟ ΕΕΟΟΟρ ΕΚΟΟΚ̇ ΑΟΟ ΥΚτΑΚ̇ ΑΚ̇ΝΟƭ ƭƶρ ΕΟΟ ΥΕΟ ΑάΟΟ ΖΣüΚ̇ Αə ΓτΑ̇Μ üάρ ά̣ƭ :ΖΣΟρ ÛΓΤΝJΑρ ΓΚ̇ΟΟ ƭ ΟdžΟ ηΟΟ :ηάΟΟΚ̇ρ >ΖΣΟ ΥΕΟ .ΣάΟΚ̇ ά̣ƭ

Ǩǫǩüǫǵ Ǩʌ ÛǩǎÊĂɨ ɢǫƷÑƷǩɨ Ǩǫǩüơ Ǩǫǩüǫǵè ŮyǫƷǩɨ ɛǩǫǫÑèɨ ɨƶǵ ƷɨǨƷǫǩɨ ǰǫǫƥ ÛǩɨƱƽÃǫ ǫǵyƽyǫǫǩɨ ƠɨƐŎǩƱǫǩɨ ɛƥǩǫơ yƽƥ ÛǨǵƩ Ǩg Ǽə p ǩüƷǩɨ ÁǫÜ ɨƶǦơƐǫ Êǫǩüơ .>ǵǫǫ Ǩǩǫ ƷǩǫƐǫǫǩɨ ƷǩǫǵÊ Ǩǵǵǫǫǩɨ Ôǩǎǫǫǩɨ ƷǩǫƱǫƱƽǫ è<: Â ǵǩÑǼg

٤١ ÛǫÜyǫƷǩɨ ƠèǩüǫǫÑèɨ ǰǫ yƽyǫüǩɨ ÁǫÜ ɛǩǦơƷèɨ Ñg ǼǩǩƷǫǫǩɨ ǼÜÑǩɨ ƠɨƐǫƐǫ yƭɨ

: Â ǵǩÑǼg ÛǩǵÜǩǼƽɨ Ÿyǫƥ ÛǩǵǼƽơ ǩƷƱƐ Ǽǎüƽ ǻƷǩƥ ÛǼǫƱɨyǩɨ ƽƐǫǫǩɨ ǫǵÜǩǼƽǩg

ǪǦǫǫǩɨ ÔǫƐǵƐƥ ǪǫǫÊǩɨ ƷÑƱƥ Ǫǫǫǩɨ ÐŽǫǩƱ ÁǫǵÜ ǫǫǫǵÜ ǩǫƷǫ ÁǫǵÜ ǩǫǫǵÜ ǵǵyÊǩɨƥ<

ǩǫǫǩɨ ǫǫǫǵÜ ƷǵyÐƷ ǪǫǫÊǩɨ ƷÑƱ ǪǫǫǵÜ ǫǫǫǵÜ ƷÑƱ ǪǫǫǵÜ ǪǫǫǵÜ ǫǫǫǵÜ ƷƱ Ǫǫǫǫǩɨ ÔǫƱƱƱƱƥ

.>ǪǦǫǫǩɨ

Û ɨ ǵɨƶƷǩɨ ǰǫ ǪǫǫǵƶƷǩɨ ƐǵǩƱǩɨ :ǩǫǫƐ ǫǫǫƷ ǵƭ :ǪǦǫǫǩɨ ÑƐǵƐƥ ÛǵǫǫǩƱ :Ǫǫǫǩɨ ƷÑǩƥ

ÛƱƐǫǫǩɨ ƱƷǫ ǫǫǫǩɨ ÁǫÜ LjǫǫǩƱ ƱƐǫǫǩɨ Ǫǫyüǫ ǩǫǫǫǩɨ ǩƥƷ ǫƭ :ǩǫǫǫǩɨ ƷyÐƷƥ Û ǩ Ʒǩǫǫǩɨ YƷÑǫƥ

.ǵƷǦƭ ǰ ƭƱǫƱ

ǫǵƐǵÑǫǫǩɨ ƠǩƷƱƱǩɨ Ǫǵɨ ǰǫƥ .ǫǵƐǫǫǫüơ ǫǫǫƱơ ÁǫÜ ǫÑǵƱǫǵ ǫǵƷÑdƷǩɨ ǫǫǫǫǩɨ ÁǫÜ ɛǩǦơƷèǩƱ

ƷÑǫǫǫƥ ǰǫ ÁǫǩƱƱǫǩɨ YÑƐÑǩɨƥ Ǫǫǩüǩɨ ǪƱƱ ÁǩɨƱ ƭYƐơ ǩǫǫÑǦǩ >ǫǫǩYǩǫǫǩɨ< Ág ÁǩǩƷǫǫǩɨ ÁÜÑǫǩ

ɣǫǫüǫǫǩɨ ǪǦǫǫǫǩɨ ǩƐǫǵǵ ǩƱƐƷǫǫǩɨ ǩƱƱƐǦǫǫǩɨ ǫǵǫƱƱǵ ǩƱƱƐǦǫǫǩɨ ǫǵǫǩǩǫƥƥ ǵǵǩǫǫƥ< : Â ǵǩÑǼg ÛLjǵǫǫǫǫǩɨ

.ÁǫyǫƷǩɨ ƱɨƐdƷǩɨ ÁǫÜ ǩgYÑƐƥ yƭgƐƱƱ .> ǵ ǵƐǫǫǫǩɨ ǪǦǫǫǫǩɨ ɣüǫǵƥ

ɨ gƷƥ .ÁǩǩƷǫǫǩɨ ÁÜÑǫǩ ǫǫÜɨƱǫǫǩɨ ǫǫÜǫƱǩǩƱ : ɨ ƱƱg ǰǵyǩɨ yüƱ ƷÑǫgyǩɨ ǩƱƱƷƱƱƥ

ǫǫÑǫǫǫƷǩɨ ƷǩÃɨ ÁƱ ƱƐƱǫǫǵƥ ƐǦƱ Ñg ÛǫǩÜ DÁǵg ÁǩǩƷǫǫǩɨ ÁÜÑǩɨ Ʒɨ ÁǩɨƱ :YǩÁǫǫǩɨ ǰǫ ƱƐƱƱ

ÁǩɨƱ DǩǵǫǫǫƱ ǫƱƱǫǫǩɨ ǫƱǩƷǫǫǩɨ ǩǫǫǩ ÁüǫƱƱ ǪǫüƱƱƱƱƱƱƱ ɨƶǵƥ ÛÁƱƱƷơ ǫǫǫƱƱƱƱƱǫǫǩɨ

ƷǩƱƱǩ< : Â ǵǩÑǼg ÛǫǩƱƱǩǩƱ Ljǫǫơ ǫƱƱ ǫüƱƱƱƱƱƱƱ

.Ǵǽǫʒ ŋNJʊʞʒǫƿ ÛȣƐĞə

ÛÆȣǽyǩɨ ÆÜÑǩɨ ǰǫ ŋǿÜɨƿ ΘʞʒʞÆǫ Ǵǩ Æǩʞʒǫǩɨ ÆÜÑǩɨ ʒɨ :ȵƐǽ ÃǿÃǁ ãʒʞÃ ƶʞǫɔèʞə

ǫǫ Ǩʒǫǩɨ ǨʒǫǩɨǨÊǽ è< : Â ǴǩÑÆg Û ƨ yÆʒǩɨ ŋǩÊǫʎ njȣƐǽ ǻƶǩɨ ÆȣÑǦǩɨ ǧʞüÃȣèɨ Ƿǿƒ

ǴǫǽʞǨ ǘǫȣǽ ʞǫ Ǩǿʒǫǩə Ûŋüǩȣʒǩʞʎ ʒʞȣÑǿǩɨ ŋÃɔÊə ʞHǎʎʒƿ .>Ǩʞȣǽǫǽ ʞǫ ǨǩÊǽ ǔ ǿǵƿ ȵÑǩǫǩɨ

.ŋǫƐǫ ǧ ÃÑǩɨ ÆÊə ǫǩǩƿ ǫ Ãƿ ŋǫƐǫǩɨ ÆÊə Áȣǩǩɨ< : Â ǴǩÑÆg

ƐƬ ǫ ǩɨ Ǩǩʞǩǿƿ ǫǿǩ ǫǿǩ ƐǿƬǩɨ Ǩǩʞǩǿ< : Â ǴǩÑÆg ..ƐǿƲǩɨ Áȣüʒʎ NjɨƐÆɔ yȣÜƿ

ȵƐǽƿ .ŋǿɔƬǩɨ ŋƐüʒǩɨ ǧʞʒg ʞHǿǩɨ ɨƿƐǒȣ ʒƿƐʊɨƿ ÛNzǫǩɨ ǰÜ ʞgYƐΣ ʒÑǩÊƨɨƿ >ǫǿǩ

ƐǿǦÃǫǩɨ Tȣdžǿɔ ÛȣƐƿʞǫ ǰÜ ʞʞƬʎ TȣÆǩɨ Ɛɔ ÆƨƐǿǦÃǫǩɨ ʒɨ :ǨǿÜʞʒɔɨ ǰǽyǩɨ ʒÜ ʒÑǫgyǩɨ

.>ǫǩȣɨ ɨǽǩ ǫǿǩǫǩɨƿ ǫʞΣ ɨǽǩ ǫǽǩǦǩɨ ǫǩÑDž ɨƿʒǽƬɨ< : Â ǴǩÑÆg ÊǿʒΣ

تقنية القناع في نهج البلاغة

ذهب إلى أن الله تعالى خلق الخلق على ستة أيام، وكان عرشه يومئذ على الماء، فأراد بذلك تعليم خلقه التأني والتثبت في الأمور، وإظهار القدرة للملائكة والأنبياء والأمم، ليعلموا أن الله تعالى لم يعجز عن خلق السماوات والأرض في يوم واحد، وهو على ذلك قادر، ولكن أراد أن يجعل الأيام أمثلة للعباد في التثبت والتأني، وأ

5 Ãłłł

دلالات العنونة في نهج البلاغة

ÛÆŪły/ł ƹ ʅ ʅ ő à ŋŐkèyŕł ŋĞШ ł ĭł ǰ ō ǫƹ ʅ ǫ ǽè ŸDƹΣ ƠŢШDžǫ ŋШÑŋüĭł ƷŁ Ǥ ǁ è
:ÆljƐĭł ù ǽƐ ł ĭł ğÑÆǽ ÛŋŐdžŋĭł ΘèèyŕŁ ŕłŋŐə ŭƷ ʅ ơ ƷƐ/ŕłŋł ÙƤƐüƷĭłƤ Tljł ÑĭŁ ǰ ōƤ
Ł ăUĭł< :ŋƥÊƥ ƙ ŕăāł ÁǫŪ ƷƤyǽ Â ǴǫÊg Ơǽƹ Ƥ èÑdžə ǴǫǫdžƤ ŕłÑŁ ǴǫÑ/ ya Ơ ŋgƤ
ÛŋŬÊШĭł ƨ Hł ǴŐƷ ƷŁ ƹ Ơǽƹ ƤÛ> ĭ ŪłÑƷĭłƤ ǪĞŢĭł<Ƥ >ĭŋŕłƷĭłƤ Ł ǫĞĭł<Ƥ >ƐǫłƤàłƤ
ŋŪƐĀǫ ǰ ǽƤŕłŋŪ yʅ ŋƤ ...ŋŕłŋüǫ ÁǫŪ ŋĭèyŕŕł ĀŐĭǫ ŕłƷ ƷŁ ǪŪł è :ŃyШŪ yƷŢǫ ưŐ ł ĭł yƨgƐǽƤ
ŕłƷŁĭł ĀǫŐ ŕłyǫł ŕłŋŐə Ƹgƨǽ ÆǫĭłŋŐŐÑÑĭł ΘŕłŐŐŐüĭł ƙ ŕ ƒƷ Áĭł ŕłŋŃJüλ Ł ǵƨǽ ŃƐŐŕłg
è ǰ łŕłg< :ǫYƋ ĀǫŐ ŋĀDžƤ Â ǫYƋ ĀǫŐƤ ğŕłƷĞĭłƤ ŃƷüĭł ƙƷ ΘŕłĀDž ǰ ŪƤ LJƷèłƤ
è ƋÆ ǁ Ĭg ƐŐŪƤ ÛŋШƷŕłÆƷλ èł ƋÆ ǁ Ĭg ūǫ Ûǫ yŪ ǰ Ū è YÑΣÑǫ Ûƨ yƒ ǰ Ū
ā Ñ Шłǫ ƐŐŪ ÑŁə yΣÑǫ YŕłƷǽƤ ƋłyŃƤ ǰ Ū è YÑΣÑǫ Ñg ǽǫ :ƋłyŃâł ƨyƢĭł >ŋǫǽłƷƷλ
.ŋШŕłŐШƷĭłƤ ŋāƷŕłĀƷĭłλ ŋǫǽłƷƷĭłƤ ÛǫyŐüĭłλ YÑΣÑĭł

ÆUǽƷŕłǫĭł ŋŕłλ ŋèł :ŕłƷŁŕłƤǫ ǰ Őgŕłλ ŋŕłλ ŕłƷƷƐƤ ŋŐŋłłĭǫ ŋłłƷY ŋШÑŋüĭł ŋłłƷY ƷŁ Ǥ ǁ èƤ
Æłłŕłł ŐłłĭłƤ ÆŪŕłƷǫΣèł ŭāłÑĭł 5 Ğüƨ ΘłƷ ŐƷǫ ÁǫŪ ƷłÑŋüǫĭł ŋǽÑüǫĭł ŋŐŋШĭł ǽÑāŋƨ Ƥ Ő ƒ
ŃƐŐłgƤ ÛŕłƷ ʅ ĭł ŋüāÑǫ ŕłǫ ŋƷŁǫ ŋŐUǽƷŕłƨ ŭŋŕłāƤ ŕłƷŢƨ ǰ ǽƤŕłüĭł Ljüλ ƠШg Gĭłzĭł Ûǫŕłüĭł
ŋŐdžüǫ ƷƐə yŪλ ŕłǫǫ< :ǪŐĞŢǫĭł ŋŐǫƷŪƤ ǰ ŐĀDžƤ ŕłƷ ʅ ĭł ƷŕłШƨŁ ŕłƷŢƨ ÆǫĭłŁ ł ăUĭł Æg
ŋzg ÆƨǫĞƨƐǫł Ơ ŋg yÆƨ ŋǫłyŋĭłƤ ŃƐłŢĭł ƷŕłÑƨ ƙƐ ʅ ƷĭłŁ Ǫĭłŕłüĭł ĀŐĀ łĭł TDžŕłŋĭł

:ηǫÙǦŢǩƥ >ƐǫǫƐØdžÆǩ Ŭǩǎǽ ȝǩg Ùǩǩǽǫȝ ȝƥƷƱǫ ǪǦǩ ǪØǫƱƥ ǻƐǫǫ ηǫÙǦŢǩł
:ǨƱƥ ÛηǽƥƐǔǫ ηdžÆǩƥ ǻƐǔǁèł ÁƽÙǫ Æǩƥǀ ǩǔǩł ǰǎ ƥƐȝǔ ǰØȝǦŢǩł ηǫÙǦƒ Ǽǵ
ƒƐŢǩł yƱǔƥ ƐØƽȝǩł Ɗǩǩǫǫ ȝƥƥƐǩǩǩł Ǫƽƥ ÛŸƐØƱƱdƥ èƥǫ ηǫÙǦŢǩł Ǽǽ Ǵǽǫȝ DŽǫƱǫ ǻǫ
Ǽǽ ΘƐƽ ȝƒ GØǫǫǔ Á ǂƱǫ :dzyƱΣ yƒł Ǵǩ ǧǩǎ ÛƧȝÙǩǩł ÁǩǩŁØƽȝǫǩ ǴǫƷǔ yƱǔǽ ǩǫyƱǎǩƥ
Ǫǧǩǽƒ 2 ǩǩǩł ǩǩǽǫ< : Â ǧǩÆǽ ÛǫÙǩǩł ǪǫǔǔǩǽǦǩ ǰǫ æYłƐȝǎ ƐǩǎƱ è ȝł ηǔǩƽǩł dzǵ
Ǫǩǩȝƥ ηǩǩǩǦǩł ÁǩƒǩÙyƱ ǩǩǩǽƱ ƥł ƐŢǎ Ǽǽ ǴǎǩÙǩǽǩ ǰǫ èƒǩÙǩǩł ǪǫǔƱƥ
ǪǫǔǔǪǫǔǔǩł ł ǫÁƥ >ȝǩǩǩł Ǽǽ ƐǽǩǦǩƥ ƐǽǩǦǩǩg Ɛƒǩƽǩƥ Ɛƒǩƽǩǩg ǰǩǩǦǩƥ ǰǩǩǦǩǩg
Ǫǩǩǩǩł Ǫǫǔǔǩǽȝƽǔǔǩǽǩȝǔǔǩǽǩǩǩǩǩł DłyƱǩÊǩǩǩǩǩǩgƐƒƥ ǫÙǩǩł Ɛǩƽƥ ǩǩǦǫǔǩǩł ǩǩǩł
ǩǩǩǽǫƽ ǩǩÙǫǫǩǩł ǩǩǩƒƥƐǩł Gǫǫǩǩȝƥ ł gÙǦǩł ǩǩǩƒƥƐǩ Yǩǽǫǔǩł ǩǫǔǔ ǽǩǩȝǩł Ǫǫǔǩǩł Ùǩǩ
ǩljǩǽƐǩł ǰǫ ǩǩƥǩǩǫƥ Yłyǔǫƽǩł ǰǫ ǔÙǩǩ ǩǩƒƥȝƷǩ Ǩdžǫǽ ǰǫ ȝǫƥ ÛǩǽƐdžǩǩǩł ǪǩǩÙǩǩł ǩǫǔǔ
Ɛǩǫǫ ǫÊgƥ ł ǩǩǩł ù ǂg ǽǔyǽ ǰǫ ǰǩǩǦǩł ..ǧǩǩǽǫƽǩł ǧǩŢǩł ȝłƐƽǫ ǰǫ ǩǩǩǦǩł
Tljłƥ ǨǩǩYƥ ǩǩǩǫǫǩǩ ǩǫƥ Ǫǩǩǫǫǩƥ ǨǫƐǩǩǩ ǰǽyǽǫǩȝǩł Θèǩǩǩǩǩ ǩȝƽǩƒ ǩǫ ƒ ǰǩǩǫƐȝǩł
ȝÙǫèł ł ǩłƐǔ ǰǫ ǩǩǩ ǩƐΣ ǩǫƥ ǩǩǩǩǩǩǽƥǩǩǩǔ Ǫǫȝ ǩǫ æǩǩǩƥ ...ǩǩǩŢDž ǫyǔ ǪǫǔǔǨȝŢƱ ǩǩǩǩǫƥ ǩǩǩǫǫ ǫz ƥǫ ǩǩǦǩł Ǩǩǫǫǫǫz ƥǫ ǩǩŢDžǫ ǫz ƥ... ł ǩǔǩł ǰǫ Yyǔǔǽǩǩǩł ǰǩ yȝŢǫ ǩǩǩè Â ǩǫǔǔǩǩǩǩǩǩǫƥ Ɛǩǩǩǩǩǩ

ǰ ǽƿƚƙƚƙƚ Lǰ ǔƛ ƴƿƷƿ Êƚƣ >ƛǒƛƙèƴ ƿƣ ƛǒǒÃƛ< ƣƚǔƛƛ ÆƚƚǒgƐƚƛƛ ƚƚƛǔǔƛƛƿ ƚƚƛƛ ƛƷƚƚƚǔ ƿƣ ƛƴƐÃƣ Æƚƛƛƛƛƚƛǔƛƛƛƛ

مصطلح التجريد في نهج البلاغة

ŭǿljłÑƷǩł ƐǎƵǫ ǰǫ yǽƐǫǫǩł ƷF ÆǺYàł yÆǫǩł Θǩǿǩǿƒ Æə ŭǫǎƷǩłp TǢdžǫƷǩł yǫǽ
ΘƐƐəł Æǫǩłp nǫƵłyǫƷǩł ǪǿǵǩĀƷǩł nÆǿǎY nĀǫǫǪǫ ΘǩǵǩǫǿǺ Áüɪ ǴǫÑǴǩ nǫǫĂǩǎ nǽyÆǫǩł
ƤƬǫǫ nǿdžǪǫ ǩƷǩǫǿ Ǽǵp ÆüljÑƷǩł yǽƐǫǫǩł DŽǪǽ ǩǫ ǩǩǫǫǫ ǰǿǽÑǫǺ ǰǿǵǩǫǿł ǩǫǩ
Áüɪǿ ΘǩǫǩǽƷǵp ÆǫǵƵ ǩłƐǎljǩǺ ƷǿƷǫǿ Ǽǵp nǽƐƒ łǿǩǴǩł ǩǩǫǫǿǽ nǿǿłƵ ΘǩΣÑǫǫǫ ǰǫǫ
yǽƐǫǿ 2ǩɪǫ Áǫǫǫǫǫ łǵƷǽ ǩǫ æǩǫǵp nǿǫǫłÑǩł nǿǫǫÆüǩǩǺ njǫǫƐǫ Ɛǿǫǫǫǫ Æǫǩǩǫǫǫƒ 5ƒ ǫǩǫǫǫǫâ
Ƶłp< ǫǩǫâł ǵÑÆǽ ÁƷɪǫ Θǩǽǩǫǫǫǫ ǩΣǫ ǰǫ ΘÑƷǩǺ 2ǩǫǫɪǫèłp ǩǩǿǿǫǫǫǫ ÑƷɪǩłp ΘłƷǩł
ƷÑǫǫǫǫǫǫ Áǫǫǫǫǫǫǫǫǫ Ơǫǫǫǫǫǫǫǫǫ

ŷgłƐǁł Ǵǩ ǪǵȥƲƣƥ ŷgÊǭ Ǫǵƨǭà ȝƙǎǿǂǩł łƥȥƲƣ< Â ÉǫŪ̄ ǫƙǭâł ǧÑÉg ŷDžƙƱ̄ ǬƣǭȥǩƷƛ Ā̄ĀĂƥ ǬƣƷƷǿŪ̄Ʒƛ ƨǒƷƥ Ǫǵȝ̀ǫ ƒ Éə ƨȝYƥ Ǫǵȝƥyƴž Éə Ưƨəƥ LJƙƷə æłǁèłƥ ǴƷ Gǭȝ́ə ǎȥǩł æÊȝ̌ǩł ƙǵg æÊȝ̌ǩə>ǨǎƱǩł Ǭƣǩ ǰǫ́ə́ƨƥ Ǩ̌ȥ̌ǩł ǬƣƷ ł gƨə LJƙƥ ǧÊljàł Éə ȝƙǎǿǂǩł ǫ̌ǩƷ ǬƣƷƷg ǴƷ YƙdžƷ́ ƙǭ Ñǵƥ æƨǁ ǔȝΣ ƥǫ GƷ́ƨǁ ǔȝΣ Ǵǂ̄Ū Éə ȅƨF LjǿƷ́ə è ƨƷƙǎǩł ȝà ƙƷƱǿə ǴǫǦǭ ǧÑĂƥ Ǫǵȝƥyƴž ǴƷĂÑƱ ǰ̄Ū ǫ́ƙƷg Ưƨəƥ Ǻǫƒ ǬƣƷ́yǩłƥ ȝÑǫƒ Éə ǧƙĀĂàƙg ǺƷƨƱ ǴƷ ƨȝYƥ ƙY ǺƷūǫƥ Ǵ=ƥƙ=ƥ ȝƙǎǿǂǩł Ưłƨəƥ Ñǵ ÉƷūə́ yƨƨǫƙə ƷǎƱǩłƥ njǫǔǩł Ǩ̌ȥ̌ǩłƥ ƷǎƱǩł TƷ̄ǫ ǨǎƱǩłƥ ÛǴƱÑə̄ Gǭƥ ǴƱÑƴž ǵǫƱ 5 Ƭǩł ǔǭ Ǩǫƙ̄ǔǫ́ƥ Éǔ̄ə́łÑǩł ǨÉƷǩł ƥǫ ƨǁƙƷǩł ȥƨǎǩł ǰ̄Ū YƙÉƷǩł Ljǔ̄ƷƱ ǹƨ́ə ƙȝg YƙǔǫƷƱ̄è łǧƙ̄ə yÉə Ûǫƙƙǔǩłƥ ǰƙǿƬǫǩ ȝƙ=ƷƷə́ ǎǫ ǵǫǫƱ=łyǩł ǰȝƥƨNJǩł ǴǿȝƷ=ə́ ǰǫ ǽƙƷǧƥ ǎȝÑǔ̄=łǩł ǺǫŪ̄ ǽȝƨłƨə́ƥ ƨdžƷǩł łzǧ ǹƨǿǩ ƙƷǔ̄ǫ ȝƙg ŷƷÊə ÉƱǫ ȝǫ ƨYYƥ: Â ǫƙǭâł ƙƙƬDžǫ yƒǫ ǧƙΣƨǩł ƙÊDžǫ ÉƨǫłÑə̄ǫ łzǧ ƙƷƨǦ=ƷŪ̄ ÉƨƙƷƷƷ́łyǩł ǴǦÉə ÛDłyŪ̄àł .ŪÑljÑȝǩł ǫƷƙƒƥȝ ǺȝƷ=ǫ Éǫǩłƥ ǫǿƙƙǔǩł ǫƒƥƨǩłƥ ȝzǫǩł ȝzΣ łzǧƥ ,(DƙƷƷǩł ǫƙƒȝǫƥ ƙłƷÑǦǩ ǴƙΣƙȝǩł ƙƷyƷŪ̄ ÉƷǔǫ Éǫǩłƥ ÉəÑdžǩł ƙY=łǫǎƨ́ ƠƬǫ ǴΣłȝYF Ljǔ̄Ʒǩłƥ ǧƥƙƒ yÉǩ ƙȝȝ Ljǔ̄ ÉǧǴÑƷǩł ȝǫ yǫƷƥ ƥƥƨǩł DƙǺDž ǺǫŪ̄ ƨƙǦǿȝè=łƥ DƙǺǿȝè=łƥ ÉǫƙƷǫ́łƥ Éǫƙǔǫǩł ÉƷūǫ ΣΣΣΣ ǬgyǫƷǫ ǹȝǫ ÉƷƷ<ǴƨdžƷǩł Ǩǧ=ǎ Â ÉǫŪ̄ ǫƙǭâł ǴÑƷƷ ƙƙƷǭƥ DƙǺdžǩł łzǧ ǺǫŪ̄ ǔǺƥ łZF ǪǦΣ ǺƷūǫ ǰǫ ǫÉǫ=ǫ Éǧƥ ȝyƴdžǩł ÉƷūǫ ǴΣΣǫƷǩłƥ >ƨƬ ǫƷǩ ǫƷǩ ÉəǺĂ ǔǫƙƷǩł ƙǧyǫƷǫ ȅƨF ǴƨdžƷǩł Ơǎƨǔ yÉə Â ǴƷ ƷƷƷǿ ƙǫ ǔǺƥ yǺƥ LJȝǎł Éə yƷǫǿ ƥǫ ȝȝyƴž ǰǫ ƨǦǫǩł ǨǿdžƙǦ̄ǿ yƷŪ̄ ǔ Éǎ è ȝǫ DƙǁǁDƙǔǫƷǩł yǿǫə ǔyǫƷȝǩł ǧÑƒ ŸƨƙƒDƙȝǩł ȝƙdžə ǰǫ ǴYƙƙ=g yǿǔƷǩł ƙƷǎǫǫȝǫǩ ǴƷƥY ƙǫ ƙƙƷǫ́ƥ ƨƷǎǫǩłƥ ƨƷdžǩƙƷ ƙƙǫǩ ȝFƥ ǫljƥƨǔ̄ȝǩł ƙǎƙNJǩł ǰǿƷ ƙƙǩƥłyǿ ǔƷȝ Ǻǫǩłƥ ǫǿǎƥyǫǩł ǫƷǩłƥ ǫƷǎǩł ǴȝƙΣǫ ƨƷǔǿǩ ƙȝƷȝ ƥǫ ǔ ǎȝǎ è Ǻg ưǎȝƙǫǩł ƠłYƙƙǁ Ǩǎƥ=ǫǩł ł ǔDž Ÿƨljƙƒ ȝƙg DłÑȝ ǴƙƬǫǩ ǺƷǎÑǦǫǩł Āȝǔǩłƥ ǔ łg Ñg ǫǿȝǧǫ ƨǦgàłƥ 2 ƙƷǩł .ǫǿƙǩâł ǫȝǦƬƷǩƷ ǴǎƷȝƥ Ǻƒƥƨǩł ǫÑƙĀȝǩł yǿǫ ǫǫǩ ł ǫƬǩł ǔ ǫƱ ƤƬƷ ƠƙƷ́ÑǦǿ ƥǫ

مصطلح العدول في نهج البلاغة

Æə ÙÑǩǯǩ DŽǩǩ ǰŪ ƧƥƩǩ ǧÑƒ ÆƛƩǩ Ǫƛüǯǩ Æə ǧƥyüǩ ŋǩèY ǯƥy

Û> kƩüǩ ǯǩƨǩ< Æə Ǵǩǰǩ ǧǩƒ ƫƩǴǩ ƩƱƫ DÆǁ Åǩǰǩ ǧyŪ Æƛüǩ ǧƥyüǩƥ ÛnjǴŢǯǩ Ƨ ÑǫǩÆǩ

ãƩUǴǩ kÑǫƨàǩ ƨǴƨƛ Æə ÙÑǩǯǩ ǰŪ ãƥƩǫ Ǵƛǰǩ :LJǩƫƩǯǩ Gǫǯǩǩ yƛŪ Ƥ ƒǩƛǩǩ yǧǫƥ

ǪǦǩÑƱǰǩ Ʃdžƛ Åǩǰǩ ǪǦƫÑŪY<: Â ǴǩÑÆǩg ÛŋǩǴǩǩ Æǫǯüǫƨǫ ǰǴǩ ǩǩǩǴǩǩ Ùǯǩüǫǯǩǩ yǴǩǩÆǫǩǩ

ǪǦƛǫ Æǩǰǩ ƧƩƱ Ǫƥ ÛƩƛYàǩ ÑNJƛǩǩ Ǩãǩǩƫ Ǫǫǫãǩǩƫƥ .Ʃƨàǩ Ǩǯǩǩǩ ƝƩƩƩ ǪƫƩƩƩǩ ǪƫƩƩƩǩ

ƟÑDž :ƝƩƩƩǩǩ >ǯƥƩöƛæ ǪǴƥ ƟÑǯǩǩ Åǩǰǩ ǯÑãǩƨæ ǩǯƛǩg ù Ǵüǩǩ ǩǩǩǫǫ yǴƛΣ

.Ǩƛâǩ ǰǫ ǧƥǯǩǯǯǩǩ :ÑNJƛǩǩƥ .ǯƩƨǩǩ Ƭǩyƛ kǩdžǯǩǩ :Ʃƨàǩƥ .ǴƫƩǩƛƒ Æə ƩǴüƛǩǩ ƫYYƩæ

ÛƫÑŢƛƥ ǩǩÆǩǩ ǰǫ ƨƩǩǩǩ ƩÆüǩǩ ÆǴƥ :ƝƩƛyǩǩƛ kǩdžǯǩǩ ƨƥƩǩǯǩǩ ǩǫ ǯÑƛyǯǩǩ :ƩƛYàǩƥ

ǩǩǩ

ƐdžƷƿ .ǰƷƒƐǰǂ ÆdžŪ ÛǨǫǩǁ ǺƷüǩǂƿ ǨǫǩƱ ǹyƦǩǩə ÛƷyƱdžƷǩǂ ÆƷŪƿ ƧƐƲƷǩǂ ƠǺŪƿ ÛǴǫƷƷƽ ƠƽƷYƿ ÛǴƷǩǩüǫ ƲƐǴƷƷƿ ÛǴƷǩǩŪY ƲƷǩǩƷƷə ƷǩƷǂâǂ ǧƶƱƿ .Ʒǩǎǿǂǩǂ ǫǩāƿ .ǴǫÊŪǫ ƲƷǩƽ ǪǩƷ ÛǴǫǴǩƷǫ ǂƿYƷƿƿ .ǴǴǩǩƽǫ ǂÑǴǫƽə Ʒǩǎǿǂǩǂ ǂÑŪǩǺǫ .ǴgƐǁ ǪǩƷə .ǩǩǴǺǩƷƽ ǺǫŪ Ơǫǩāƿ ÛǩǩƷəÊǴƷǺ ǪǩƷǫǺƿ .ǩǩƷəǩǺƱƷǺ ǪǩƷǫƽǂY ǰǫə Æə ƱƷƷÑǩ YÑǩƽ ǪǩƷƷƽ .ƷǂƐǴƽ Ɛǁƿ ƷǂY ƐǴƱ Æə ƷÑƷÑǫǺǫ ƷÑǫǴǩƽ ƷƿƐƷǩƒ ƷÑǩƷǩƠ ǩǩǴƷə ǫƷƐƷǫ :ǫƶǺƷǩ>ǫƐǴǫ ǩǩǴǫǴǩƽƿ ǫǺǫ ǩǩƷǴǩǩŪ LJƷǺ .ǴÑǫY ǪǩǴǫƿgƿ ǴƷǴƷƷ ǴǴǫ ǴƐƷƷ ǴǴǫƷƷƽ ǴƠǺǫƱƱƱ ǴǫƷƷƷ

Gǩǩʂʒǩł ɣdžǎǫ GǪǫƽp ÛǨǿɯʂǩł Tljp ǰŪ ƨǩǩUʒǩł ł Ǧɲɔp ÛǴɯǩʌâ ÙǸǸUǩł ǫɣǎp >ʒǸǫàł ΘǩHɯɯǫ ǂǫ ǴǿǪŪ Ǫʒǔɔ Ǫǩp Ûʒpƨǔǩł ΘÊɔǩə ǴǪǪǎɔ Ǫǩp Û ǩ ǸǪǎʒǩł ƨHɯǩł Áǩł ǧłƨǫ ǎǫ :ɣǫHǫǩł ɖƨHɔǫp ÛɖƨǿÙp ǫǸɯǩł ǰǫ ǨǿǪÊǩł :ʒłƨǔǩłp ÛǴɯǔɔǫ :Ǵɲɣʌ ÙǸǸUǩł ł džɲǫ ÛǫǸǿǩł ǸƨΣǩǵ Æə ǴʂÂɯ ƨʒǨǫ ǎǫ :DǩΣƨǩł ƨʒǨłp .Ǹƨʒǩʌ Ǵɯǵƨƨə ǨǿǪÊǩł ǴǫǸɯ ǨǿǪǩł ǫǩǿǎ ǎǫ Gʌ ù Σʒǫ :ƨgƨǩł ù Σʒǫp ÛǩHɯǔɲǫ ǎǫ :ɣǧƨǩł ù ǫǨp , ǩ łǸǪǩł DǩΣʒ ǫǩDž :Áɲǔʒǩłp ǩʒg Gʌ ù ΣǸǫ ʒǩʂǫǩł ǴǦǎƨΤƢ Ǹɣǂǩ ƨgƨǩł ʒƨg ÛǨƨɔǫ ǎǫ : ù Σpǫ :ǹpƨǎp Ǵgƨf .ǩHɯgłƨʌ ǫǎǩɲǩł ù ΣǸƢ

ǔÊǎ ǫǸHɯÂʒg >Æǩǩʌ ǧʒǩ‖< ǹɣǩ Pǎɣ Τǩł Æʌƨǔǩł ǩ Yàł Æə ǧpɣǔǩł ǫǸHɯÂǫ Ǩǩǩǩǩǩ ǫǸHɯÂǫ ǫǿǪÊǨ ǹƨƢǫ ǨΤǫ ǫǿÂǨǩǨǨ ǸƨǵǩǨ ǧÊ f ƒʌ ɖƨYɣΤǎ ƨF ɖƨʒǩǿǫƢł ǸΤǫ Áǩƨ ǫÊǨǩł ǰǫ ʒłƨÂDžƨ ǰǿf ÁǪǨ Ûʒpƨǔǩł ǸƨǵǩǨ ʒǸɯǩł ǫÂʂǩg ǩǿɯɣǩłp<: Â ǴǩǸÂg ÛǧÊƢƨ ʒpY ǰǫ ΘƨHǨp Ûǹɣǩłǩ ʒǩɲǫ Ơʂʒɣ ɣǎ ÛǩHɯǩǫ ǰǫ ʒłʒǸǨłp Ûǩǵƨʒƨ ǰǫ 2 ǩǎƨp ÛǩHɯǎʒp ǰǫ ǩHɯǫǩüǨp ǫɲǫÂǩł ǩǵƨʒƨ ÛǩHɯǩǩǩǨ ǴΣp Æə ǫʂʌǩǨ ǩHɯǪǵà ǫHɯǫǫ ÆHɯə ÛǹYƨǩł ǫÊǨǫ ǰǫ ʒłƨÂDžł ǰǿf ÁǪǨ >Żł YǩɯǨ łpƨɯǫǨƨə ù ǿʂǩł ǩǵʒǩƢYp ÙǸǸUǩł ǩǵʒǩüǨp ǫÂǿǫǩł .ǫǿǪǵǩǫǩǩʌ ǩüǫʒǫǩł ǰǫ 2 ǩǩł 2 ƨǎp ǵłpƨǩł ÁǪǨ ǩHɯłƨǨp ǩǿɯɣǩł ƨǿǿüǫǩ Ǩǿǩʒǿ :ǩHɯǎʒp ǩHɯǩ Ơʂǿǩ ǎǫ :ǫǿǪÂǩł ǩǵƨʒƨ ÛǴǎƨg ǴΣǸʌ ǴɯÂƨǫʂł ǎǫ :ǴʒHǫǫ ǰǫ ÛǴʌǩǵƨ :Dǩʒǩł ʒłʒǸǨłp ʒǩüǨǩłp ÛʒłƨÂǫljâł ǸɣǨ ǰǫ ǫǿʒǫǩ ǩƨüǩł Ǩgǫ ÁǩłǸʒǩǨƨ :ǫÂǿǫǩłp Ûǰǫ ÂǩłǫǸʂ ǫǫǿɯ .ƨǵǩǨ ù ǿʂǩłp ǰ ÂǩʌǨǸǨǩƨ ÛʒǩüǨǩł ǨƨǸƨ ʒǩƢɣǩłp Ûʒɣɯǩłǩł Æǫǎǩǫǩ : ǩ ǩǿǨǩł ǰǫ

ǧǩǫ :Áɲüʒʌ ǧɣǨ ʒɣdžʒǩł ǰǫ Áƨǫ Τǫǎdžǫ ǧpɣüǩł ʒƨə :ǎǸüǫǩł ǎǩÆǫǨǨèł Æəp njUǩł ǰǨ ǧpɣüǩł ǧǸf Æɲǩüʒǩł ǫǵǩǫ ÁǪǨ ǔǿʒǨǩł Pf ǩɯǫ ΘʒłY ɣǎp ÛǴǿǩF ǧɣǨp YǩƢp . ǩ ǸǪǔʒàł Æə ǫǿǩΤǎâł Θǩǎǩǎǩł ǩǩʒǿ ǩHɯǸǴǩ ÙǸǎƨʒǩł

المقصد والمقصد المتعدي في نهج البلاغة

.ŋǿdžɒǩł yƊžKǺƷǩł ǰ ǭ yǽyǔǩł ƷɒǔǪ ǺǪDžłŃǫǩł DKNJǺǩł ƟKƷƽ ǺǪǔłyʎèł ǨƷǔǩł ƶƱƷǽ
yǽyŢơ ǺǺǿǺŢǩł Ǵəyǧƥ ǪɒKǫơèł ǺɒǪơ Ǻǫǩłƥ ǪŋǽǽyŢǩł ƟKŢǫǎdžƷǩł yƭǫ Ńǵ :yɒdžǺƷǩłƥ
ƷǿǪ KǎʎƷ Ǫ 5 ǿɒǫǫǩł ŋǿǫƷǪǪʎ yƊžKǺƷǩł GǫơYKǺɒǩł LjǪʎ njʎƷ yǽƥ .ǺʎKǎǪǩł ǨǪǪǩł ł ǎǎ
Tljƥł ǺɒǪƷʎ ǽǫ >yɒdžǺƷǩł< ǺǫƊžłŃǫǩł ǪljŃǩł ŋǽŃǵ TljŃǽ 5 ǿɒǫǫǩł Ʒǩłƥ 2 KƽłǺǫǪǪǪǪǪǺǫ
Ǫyʎ ǰ ǭ ɒƶǵƥ ǪyɒdžǺƷǩł ŋǿǪŃɒ TljŃǽ >ŋʎKǎƱ ǪŋǽǽłƥƷ ǪƷǪǪ Ǫŋɒdžǽ< :ŋʎKǫǩł 5 ɒΣ Ʒł
Ʒł Ʒƥy ǪYKΣ ƷǿǪƥ YKΣ ǺǩłǺǺʎKǫǩł NjK łɒǩł ŋǿǪŃɒ YKǫǽł ǺǩłłŃɒǵƶ ǰǽƶǩł ǪǰǽƷǿɒǪƷǩł
ǺƷƽǽƥ ..ŋǽƷǿǽǫǩł ǪƷɒyǩł ǪƽŃǽ 2 KɒΣèł ǰǿʎ ƷΣłŃŢǩł ǫłyǔǩł Ʒł ǪłƱƷKɒǫǪǪǪǽ łŃǪNJǽ
ǪƶƶǵǺǺǵ KƷǪǪ Ʒ KǪǩł Kǫǽǫǿǿ< : Â ǺǫǪǪ ǧŃǺǵǪŋǺǿŃǩʎ yǺɒǩł Ǩǵł LjǪʎ yɒǪ yɒdžǺƷǩł
..KǽKɒƷǩł ǴǿƽǺǿǫłƷǫơ ǽǫ :ǨNJǫơƥ >KǽKƶƷǩł ǴǿƽǺǿǫ ǨǪǪǪǪǪ

..KÓÜyŸH ǫKăƒ ŭƷΣ ÁǫÜ ǴÓüƽ ƐdžÄá ǰǫ YIƐƷŸHp

ŘhKƽƷp KÜăƱ OÜKg ŘΛ ÛHƐ‖KÜǫ KÓŢăƽ KΛKăƱ ηŬÊÜŸH ƨHÜ Áə ƙKăUŸH ǰǴá Ǫŷp

.ηÓÜIyΛèI ÜNƽ‡ÜŸH Ùƽyǵƽ ǪüÊá KƷΛ yDžKÄƷŸH Â KHüÜyÜǫ ŘüΣ Ûηǵƽ‡ƷYI ηáÑáƱƷ KáKDžpp

Êǫ Ûη‹Ɛ‹ǫŸH ŭáƽÑŸ ǫKüŸH ÙƐǒŸ ŭǫ ǫDHÑǫ ηÄáƐăΛ ÛNYyŢǫ ηHΣ ÁŸH ǴΣÑǫ yDžÄǫ ηƷǫ

ƐǒKÜ >ƽyŢǫp ƽƷÑŬ ÙƐÊüáp ƽyǫǵ ƐdžÜá ÊÂ ƽ ÓÜǫŸH ƽ ǫá ƐÕKǫp< : Â ǴÑÄg TáyƷŸH

:ƷÑüŸHp .. I ǫÄŸH ÜƐódžΛ YIƐƷŸHp KHüǫ DHYÑƽŸH ηăÄüŸH ÄǵgP ÛǰüŸ ƐǒKÜ ǰǫ ÜƷKüǫƽI : I ǫÄŸH

..ƽƐǵKǒp ƽƐǫI ǰĂΛ æƷyá ǵǫ ÛKHüǫ ŭÃƱƷI Kǫ :yŢüŸHp ÛLJƷèI ǰǫ LjÃUÜH Kǫ

ηǫǫƽƷŸH ƙ ÑǫÄŸHp ηÄÊǫǫÜƷŸH Ƨ ÑÄǫŸH KHǫǫ< : Â ǴÑÄ ÄƏ KƷg DKŢüŸH ÄƏ GƽzgP

ƷÑÄá ǴüŸ ƷPƐÄüƱ ÊǫǫP ÄŢŸH ÁǫŸ ÊǵƷǵÜǫ ÊǫƽÑÄŸ ÊǫüŸ ηÄKǫŸHp Êǫƽyǫ ƽyǵK ƽ ŸH

..ǪǴÄăÜǫ ÁüƱ :ǪgƷǵǪp >..ÊƐüÄI ÊŸÑǫp ǰǫ ηƽüƷŸH

yáyŢÊŸH ΘKƷƱ KüǫǫƱ ÑŸp .ÄƐÜüǫŸH yDžÄƷŸKΛ ηƐÜI ƐǒÜ ηHΣp ǰǫ KNJáH ÁƷƱáp

ƙKăUŸH IƷg ƷI ÁüÄá ÛYyŢǫ ƐÜŬ yDžÄǫ ÁŸH ǴΣÑƷŸH ƙKăUŸH ÙƽyǵI ƷI yŢüŸ Êǫ

ÛŘΣΕǫ ÄǫǫǫP ÁŸH ÛηáyÜǫǫ yDžKÄǫ ÁŸH ÁǫƐƷŸH ÁÄǫǫƷŸH ƐPKŢüp ÛηÜǫǫƐƷŸH ηƱüƐƷŸH ƐPKŢüp

ƷŢüǵ< : Â ǴÑÄ Kǫ ÜƷƐŢǫ >ƷKǒǫ - ǰǫƐ< ηÜKǒǫƐ ÁǫÜ TǫÄüá yDžÄƷŸH IƷg Kǫp

.>ǫǫüǫ ÊÂ ƐÄÜ ǰǫ ƷÄǫ ǰǫ ǴüǫǫƷ ƐŢüǵp ƐIÑƷüÊI ƙKƱüÊgI ǰǫ ƷŢüǵ ǰǫ Ê KÜŸH

ǫƐÄÜüƱ KƷƱƷ GƷKÄ ÁŸH IIYüǫüƱ KƷHp Û I ÄKUƷŸH ǴΣÑƷŸH YpyŢ yüÜ ù Äü è ηǒÜÑƷŸH üƱHü

KΛ Û áyüǫƷŸH yDžÄƷŸH ǰŢÜ ƷÑǴüŸ KüǫǫDžp IƱǴgp ...ƷpƐÄ ÜƐ‡Ü pI ƷƐÄ yüΛ ηǒÜÑƷŸH

DŽU‖ æKüg KΛKÄƷŸKΛp .ÄÄǫǫp KƱƐǫ æKüg ƷZI ..ƷIÑüŸH 5 ÄÜ KƷŢüƱ KüyüΛ ÄüƱá ǰǫ

.áyüǫ yDžÄǫ ǴŸ PŸKp

ƆRgł æKłg Ƥƕƒ >ŋƕüƕłăǩł ŋƕƢDžłÑƢǩł ŋÜÑƖǰǩł< YKÆłǩł Ljüλ KHłÑłüź ŋƕƢǰüǩł ƣźgƥ
ÆƕŁ ǰł ƟYYƥ :ǴKƬDžǫ ƴƒǫ Ǵǩ ǧKǎ ǰƕƒ Û Â ǴǩÑÆg ƴƣžÆǩł ƣłƴüƢź Ƥǩǩƥ DŽUǁ ǰǫ
Kłüǫ :ǧKÆə ÛǴƕŁł ńÑg ǰÜ Ǵǩƪsə ÛGłłƴÜł ÁǫÜ Ǵλ Żł æƆdžł Kǫ ńƆƕǩ ÛKłƴǧKǁ ǯKg KłÊə
ǧKΣƆǩł ǩk ÊDžƕ ÆÊə ǫłÑǎƕ łźǵ KǩÊǦǫsǫ ÆÊə KǩƴÊłǫ ƴÆǩƥ ÛKǩƴÊłǫ ƴÆƕ< : Â Ǵǩ ǧKÆə
.ǯKǫǯǩł ǪHλ YÑǫź ǎł >ǯKǯźÂł ǪÊÂ ńÑÆźƥ ǯKǫźǩł ǪÊÂ ǫł ƆƕƆƕs ÊKsǫǩł ǫKƒǯƕƥ
ƴDžKÆǯǩł ǰǫ KHłÑǦǩ Ûƴüǫ ƴƣžÆǫ Áǩł ƧKǫƬƣ è Êƥǫŋƕłźǩł ǰƆƕsǩł ǯł ńƆź Ljüłǩłƥ
ŋǫèł ƴKǎƥ .ƴüǫ ƴƣžÆǫ ƆłłÜ Áłüǯǩǩł ǨƕDžÑƣ ǰÜ ǰǯΣKÜ ŋƕłźǩł Ɔƕsǩł ǯƎgƥ ÛŋƕsKǦüłèł
ÛŋÜÊłǩł ƨHł Æə ǰƆƕsǩł ǨǦǭƣ Kλ Ûnjƕsλ YƆə ǰNKƕƒ ǴƣKƕƒ Kǫƥ ÛKHƕłKüǫ ǨǦλ ŋǫèł Æłüź
ÆÊλ ǯƆÆź ƟƆłDž ZÊ ÊƆƴƕk ƴłłǫ Kƕƕƕƕƕƕ< : Â ǴǩÑǎ Ǩǫƥ ÛKHÜKΣƥł ǫKǫèł Ǩǯƒ ŋǫǫ ưźǯKƣ
ǰyÜ æKłgƥ >..KHƕǫƥǯÊλ ƴƒǫ ÆÊƴź è ÆÊǫǩł ÆÊǫÊłKsǫ Ǵƕƕƕƕƕƕ

مفهوم الموجه ـ استخداماته في نهج البلاغة

ǰ ǿǫKNJǮǩ<ǿǹ KNJǽǫ ÁǮȿǫƤ ÛÁȴūǮǩ ƞ ǀǩKūǫ Æə ƞǽǮÑŤǫ ƞǿǮǵǫ DŽȴǩ ΘKȴΣÑǮǩ
ǪǴǪǪǪǮΣ ÁǫǪ ǔ ǪǪ ǪǩǪ ǫ ǪȴDžǪǪǪƤ< : Â ǴǩÑǽg ÛǨÜKÄǩ ƐǒȴƞȴΣƤ ÆȴūǫƤ >ƞǿǮǀǩ
KǪǪǪǩ ÛǪǪǪ KǮǪƤ ǰ ǿǮǪǫǮǩ ǫKǪǪ ǪǪǪ ǪǪǪǪ ǪǪǪǪ ǪǪǪǪ ÁǫǪ ƞÑǮǮǫ ǪǪǪ ǪǪǪǪ
:-TǪǩÄǩ- ǪǫƐǩ ƞǪǪǫ >KǵǮǪǪǪ ÁǫǪ ǮÑǫǪǪ ǪǮ ƤƥƤǮǪǪ ǪǪǪǪ Żƞ KǵǫKǪǫ ǰ ǮǩǪ Ÿƥ ǪƐ
.ǴǿǨF KȴūΣǮǫ :ǴǿǫŪ KǵDKəǫƤ .ǴÄūlj

ÛÁΣǮKUǩ ǫǩKūǩ ÁǩƞKȴūǫ Ɛǒȴ Ƥǿƒ ÛÁǫƣƞǩ DŽȴǩ KǽƞÑȴ :ÁǮȴǩūǩƞ yǿūƣ KȴǿǮǪǽ
yǴè ÛǮǫȴǫ ǪǪ ƞŤǿŤdžǩƞ ǽyÁȴǩƞ ȴDƞƐÁǩƞ ǮƞǪǽ ǪǪƞ ǪYÑŪ ǫǪǿǩƞ yǪǩȴǩƞ KȴūŪ ƐȴŪ KǮǵ
ǪyÁȴǩƞ DŽǿU ƞǫǩƞ ƞǽǵ ǨƞǫƤ .ƞÁȴǪǮǩƞ ǿȴƞyΣÑǩƞ ΘKȴΣÑǮǩƞ ÁǫŪ ƐKǨǵǮèƞ ǮƤY ǫǿ Ǯǫ
ΘKǿǫƞȴūǮǩƞ Ljūǹ ÁǫŪ ŬÊÄèƞ ǵƤKŤ ΘKŪKȴǽèƞ ȴǽǵ ǵÊƣ ǰ ǫƤ KǵƐǿƤƏǿ ȴÑǮǩ ÁǫŪ ǵyǽ
ƞǽyÁȴǩƞ ǹəƐǩƞ ǿǿǮΣ ǫǫ ǨŪKÄǫǽ ǮƞǴǫŪKǽǫƣKǹ ǽǮǩƞ ǫŪÊȴǩƞ ƨȴǿ ƞǿǫŪKə LJƐūǩ ÛƞǽyŤǩƞ
ΘKȴΣÑǮǩƞ GǫǿƞūǹKǫǮȴə ...ÆŤǩƞ ǮƞǫǮǩƞ ƞǽǵ ƞǽÑǿƒ ÁǫŪ ǵyǽ Ǵǫūǿȴǽƞ ƞǽǵƤ ÛƞƥyŤǫƣǮǩƞ
ǰ ǿƞ ƞÑǽÊyȴDžƞƤ ƞƤyǫǿǿǿ Êǿǿǿǿƞ ǽƞǿǿ ƞƤǽǫǿǽ< : Â ǴǩÑǽg ÆŤǽƐdžǿ Ñg Kǫ ǰ ǿǹ Kǵyƞȴƣ
:ÜyDž >ƞȴǫƞ Áǫǿƞǿǿǿǿƞ Żƞ Áǫǿƞǿǿǿƞ KǵƤyǫǿ Ǵǿǿǿǿƞǿǿǿƞǿǿǿƞ

<ƒƒƒ

>ŋĸǽʏŢǩŧ ŋǿŭŧsǩèŧ ǨĀƒ Áə ǰǿǫǫǩüǩŧ< :ǰǿǿŭŧsǩèŧ ǻǫȝ ǴΣŃȞǩŧ ǫŃŧŭǨŧ ǧŃƒ ǪŧsĀŧŧp
.ÁŭūȞǩŧ ŋǽYʏǔǫ ǴΣŃȞǩŧ Áə ȞpƐǽ ǰǽzǩŧ

٦١ Ǫþ .ǫǩŪ ǻŃŭūǫ ǻYǩƒŧ èŧ ǴΣŃȞǩŧ Áə ȞpƐǽ è ǰǽzǩŧ >ĀǎŭȞǩŧ Ǩǵǫ< :ŋĀǨǩŭȞǩŧp
YǩNJǫǩŧ ƐŪŪp .>ŶŶŢǩŧ ŋǫǩǻ ǰǩǫ ŶŶǫŢǩŧ ŋŢǩž< : Â ǴǩŃĀg ŭŋǿǫǩĀǫǩŧ ƐŪŪ ǻƐŧǽ ǴpƐǽ
.>ǨǩŢǩŧ Ǵǫǩǽǫ ǾpǩǨǩǫ Ǻǩǩǫǫ ǰǩǫ< : Â ǴǩŃĀg

ǪǴǩ ǰȞǩ ǻǨǩŧ ȞǩǴǩ ǺŢǩ< :ŧƐȞNJǫ ǴΣŃȞǩŧ ǴǿǨ ȞŃǴǽ ǻzǩŧ :njǫǫUȞǩŧ ǴΣŃȞǩŧp
>ǪǴǩǩǩ ǩǩjǫ ŷǩ ǪǴǩǩǩ LǴJƐǽ ǻǨǩŧ ȞǩǴǩǩ ǪǴǩǩǩ LǴJƐǽ ŷǩ

ŧ ŭdžǿ Gǩzǩp ŭǩǿŭǽƐǫǿ ǧŧƐ ǩǫ ŭǴΣŃȞǩŧ ǫŃŧĀǫ Ȟŧ ʏǫŭ Ꝑǿƒ ŋȞŧǫ ŋǿƒÊǫ ŋȞþ
...Ǵǿǩƒ ƧǩǫŢŭ ǩǫ ǧpǩǿp ŭǴȞǿǴǩĀǫ njǿŧŭǿ Áǩŧ ǩŭǫǫǿ ŭǿǩǫǫŭǩŧ ǿǿȞǫ ŭǿǩǫǫŭǩŧ ŋĀǩƒèŧ ǩǿǿǫŪ

Ƶ ƷƼƱĂĂƭ

Ď ..... ğƚƘƣà ƭ ǫƭƴƲǫƽƭ

Ē ..... ƚƚà ƭ ǫƭƴƲǫƽƭ

ČČ ..... æƚƚƣƭ ƒ â ƭ

ČĐ ..... Ǽ ƚƭƝƤƭƥ ƟƚƭóƷƼƣǫƭ

ČĚ ..... ŋƵƷÑü ƭƭƭ

čĎ ..... LJÑƷüƭ

čĐ ..... ŋƵƸóüƭ

čĚ ..... ǻƸǫà ƭ ŘüĂƭ

ĎČ ..... ğƴƚüƷƭ

ĎĐ ..... ŋƷƷóƼƷƭ

ĎĚ ..... ǼƭƚƷ l ƭ ǼÜÑƭ

ďĎ ..... ŬƚƣǼĂƭ ŋóƣǼơ

ďĐ ..... ŋƚÑƣüƭ Ɵèèƴ

ďĚ ..... yƵƸ l ƭ Tǫ ădžǫ

Đċ ..... ğƥyüƭ Tǫ ădžǫ

ĐĐ ..... yƷdžĂƷƭ

ĐĚ ..... ŋΣÑƷƭ ǫÑƼĂǫ